

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Jan Čermák

**ZMĚNY ROZMÍSTĚNÍ CIZINCŮ
V OKRESECH ČR V ZÁVISLOSTI NA
GEOGRAFICKÝCH, EKONOMICKÝCH
A LEGISLATIVNÍCH FAKTORECH**

Bakalářská práce

Praha 2006

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Eva Janská, Ph.D.

Dr. J. J. Janský

27.10.1996

obraz

číslo 2

A. 25

(427.2)

Chtěl bych poděkovat Dr. Janské za podnětné připomínky a čas věnovaný vedení této práce

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů dat.

V Praze dne 30.8.2006

Jan Černý

OBSAH:

Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	3
1. ÚVOD.....	4
2. METODOLOGIE.....	6
3. OSOBY V ČR JEJICH POBYTOVÝ REŽIM.....	8
3.1 Druhy pobytu cizinců.....	9
4. PROBLEMATIKA MIGRAČNÍCH DAT A STATISTIK.....	11
4.1 Statistiky emigračních a imigračních zemí.....	12
5. TEORETICKÁ A KONCEPČNÍ VÝCHODISKA PRÁCE.....	14
5.1 Motivace pro migraci.....	17
6. ZMĚNY PROFILŮ OKRESŮ ČR.....	19
6.1 Vybrané ukazatele.....	19
6.2 Změny v závislosti na druhu pobytu.....	20
6.3 „Trvalé“ versus „dlouhodobé“ regiony.....	22
6.4 Rozdíly podle národnosti cizinců.....	25
7. ZÁVĚR.....	27
Přílohy.....	29
Seznam použitých zkratek.....	38
Literatura.....	39

Seznam tabulek

Tab. 1: Cizinci v ČR podle druhu pobytu v letech 1991 – 2004.....	9
Tab. 2: Migrační toky mezi evropskými zeměmi v r. 2002.....	13
Tab. 3: Převládající národnosti v okresech krajských měst ČR v roce 2004.....	26
Tab. 4a: Skupiny okresů ČR podle kumulovaného podílu cizinců z celkového počtu obyvatel - cizinci s dlouhodobým pobytom, r. 2004.....	30
Tab. 4b: Skupiny okresů ČR podle kumulovaného podílu cizinců z celkového počtu obyvatel - cizinci s trvalým pobytom, r. 2004.....	31
Tab. 4c: Skupiny okresů ČR podle kumulovaného podílu cizinců z celkového počtu obyvatel - cizinci celkem, r. 2004.....	32
Tab. 5: Charakteristiky okresů ČR za rok 2004.....	33-34
Tab. 6: Pořadí okresů ČR podle podílu cizinců za jednotlivé druhy pobytu v r. 2004....	35
Tab. 7: Okresy ČR podle vzájemného vztahu vybraných druhů pobytu cizinců v r. 2004..	36
Tab.8: Změna pořadí okresů ČR v závislosti na změně druhu pobytu cizinců v r. 2004..	37

Seznam grafů

Graf 1: Změny vybraných ukazatelů podle skupin okresů ČR v r. 2004 - – dlouhodobý pobyt.....	20
Graf 2: Změny vybraných ukazatelů podle skupin okresů ČR v r. 2004 – trvalý pobyt ..	21
Graf 3: Změny vybraných ukazatelů podle skupin okresů ČR v r. 2004 – cizinci celkem ..	22

Seznam obrázků

Obr. 1: Okresy ČR podle velikosti indexu druhu pobytu – dlouhodobé a trvalé regiony..	23
Obr. 2: Podíl cizinců na pracovní síle v okresech ČR.....	25
Obr. 3: Administrativní členění České republiky-regiony NUTS 4.....	29

1.ÚVOD

Území České republiky bylo v historii téměř vždy emigrační jak dokládají data publikovaná Českým statistickým úřadem. S výjimkou krátkého období po 2. světové válce, byla hodnota přírůstku stěhováním vždy záporná. Mezi léty 1948 a 1989 byla migrační situace ovlivněna politickým režimem. Dominantní úlohu hrála emigrace a podle Kučery (1994 in Drbohlav 2004) opustilo zemi za toto období 565 000 lidí, z čehož pouze 65 000 bylo podle tehdejších zákonů legální cestou. To však neznamená, že by v tomto období neexistovala imigrace. Probíhala však zejména ve formě pracovníků, kteří do země přijízděli na základě mezivládních dohod mezi Československem a ostatními socialistickými zeměmi. Nelze také opomenout dlouhodobou imigraci Slováků na území České republiky, která ale v té době byla brána jako vnitrostátní. Situace se však začala významně měnit po roce 1989 a Česká republika se postupně začala přetvářet v imigrační zemi. Spolu s touto změnou začal pochopitelně růst i zájem o problematiku cizinců, která je velmi široká a zahrnuje studium mnoha různých aspektů. Je to například imigrační politika, integrace cizinců do společnosti, jejich demografická struktura apod.

Podle Čermákové (2002) se cizinci přicházející do České republiky nerozmíštějí v území rovnoměrně vzhledem k majoritní společnosti. S rostoucí či klesající koncentrací cizinců v jednotlivých regionech se tak může měnit i profil těchto regionů podle vybraných charakteristik. Jak z hlediska ekonomického (průměrná hrubá měsíční mzda, nezaměstnanost apod.) tak i z hlediska geografického (míra urbanizace, poloha regionu v rámci státu). Díky rozdílné motivaci jednotlivých imigrantů by dále mohly být nalezeny regiony typické pobytom tzv. ekonomických imigrantů (cizinců s dlouhodobým pobytom) a regiony kde významnější roli hrají cizinci s pobytom trvalým (tzv. rodinní imigranti).

Na podobné téma jaké jsem si vybral pro svoji práci já, vznikla v roce 2002 na PřF UK diplomová práce Dity Čermákové. Její práce je jedinou prací s podobným zaměřením s kterou jsem se zatím setkal, a tak se domnívám, že zpracování této práce nebude zbytečné a naopak nabídne na tuto problematiku trochu jiný pohled.

Předmětem této práce jsou cizinci pobývající v České republice na základě víza nad 90 dní (dlouhodobý pobyt) a cizinci s povolením k trvalému pobytu. Práce se nezabývá žadateli o azyl ani cizinci s přiznaným statusem azylanta. Důraz není kladen ani na hodnocení rozmístění cizinců v okresech podle jejich národnosti. Hlavním důvodem je, že

analýza podle národností je dostupná i v jiných pracích (např. Čermáková 2002, částečně i Drbohlav 2004).

Prvním cílem této práce je ukázat, jak se mění profil jednotlivých regionů¹, v závislosti na změně relativního počtu imigrantů, kteří v nich žijí. Tuto změnu chceme sledovat u obou vybraných druhů pobytu. Profilem regionu je myšlena kombinace vybraných socioekonomických charakteristik. Cílem druhým je ukázat, že existují regiony s převahou cizinců s dlouhodobým pobytom a regiony, kde hrají důležitější roli cizinci s pobytom trvalým (v této práci tzv. *dlouhodobé a trvalé* regiony).

Na základě formulovaných cílů lze vyvodit následující předpoklady:

- 1) S klesajícím/rostoucím relativním počtem cizinců v okrese se bude měnit profil tohoto okresu podle vybraných charakteristik.
- 2) Budou nalezeny okresy s výraznějším zastoupením cizinců s dlouhodobým pobytom i okresy s převahou cizinců s pobytom trvalým. Ve většině okresů ČR však bude poměr mezi těmito dvěma skupinami shodný s jejich poměrem na úrovni celého státu.
- 3) Okresy s přibližně stejným zastoupením cizinců jednoho druhu pobytu se budou navzájem lišit v závislosti na jejich poloze (vertikální i horizontální) v rámci státu.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. Po úvodní kapitole následuje kapitola zabývající se základním datovým materiélem a metodami výzkumu. Následuje kapitola, která rozlišuje cizince podle druhu pobytu, jejich pobytový režim a podmínky jeho získání. Podává také základní informaci o vývoji počtu cizinců v ČR v uplynulých letech. Ve 4. kapitole je diskutována problematika statistik a dat mezinárodní migrace. Kapitola nazvaná „Teoretická a koncepční východiska práce“ se snaží stručně přiblížit nejdůležitější existující migrační teorie a koncepty, které byly využity v této práci. V kapitole šesté pak můžeme najít diskusi konkrétních charakteristik vybraných pro hodnocení profilu regionů, a také výsledky provedeného výzkumu. Závěrečná kapitola se pak snaží shrnout výsledky celé práce, potvrdit/vyvrátit předpoklady, a také diskutovat vhodnost použitých metod.

Za závěrečnou kapitolou se nachází tabulková část. Byla zařazena zvlášť, jelikož při práci s tak rozsáhlým datovým souborem, jakým jsou všechny okresy ČR, by samotná velikost některých tabulek působila rušivým dojmem, kdyby byly zařazeny přímo v textu. Tam lze najít pouze některé doplňující tabulky.

¹ regionem se v této práci rozumí okres ČR – tj. region NUTS 4. Pro účely této práce je za takovýto region považováno i hl.m. Praha jako celek.

2. METODOLOGIE

Základní data, z kterých tato práce vychází, jsou počty cizinců v jednotlivých okresech České republiky k 31.12.2004. Lze je nalézt na webových stránkách Ministerstvo vnitra ČR. Kromě celkového počtu cizinců byly pro účely této práce využity také jejich počty podle trvalého a dlouhodobého pobytu.

Pro splnění cílů této práce bylo nejprve nutno rozdělit rozsáhlý soubor okresů do několika skupin. Kritériem tohoto členění bylo, aby v každé skupině byl zhruba stejný relativní počet cizinců na celkové populaci. Pomocným kritériem byla pak snaha respektovat přirozené zlomy v hodnotách zastoupení cizinců mezi jednotlivými okresy. Toto bylo provedeno zvlášť pro cizince s dlouhodobým a trvalým pobytom a také pro cizince celkem (*viz tabulky 4a až 4c*).

Každý okres z takto vzniklých pěti skupin byl dále charakterizován pomocí devíti vybraných ukazatelů. Aby bylo možno jednotlivé charakteristiky mezi sebou porovnávat a graficky znázornit, byl pomocí programu SPSS 12.0 proveden výpočet *Z-score* (*viz tabulka 5*) Díky tomu bylo poté možno srovnávat změny těchto ukazatelů mezi jednotlivými skupinami okresů bez ohledu na jejich původní numerickou hodnotu. Aby bylo možno vytvořit přehledný graf porovnávající mezi sebou jednotlivé skupiny okresů, byl z hodnot *Z-score* u každé charakteristiky vypočítán aritmetický průměr pro každou skupinu zvlášť.

Již provedené sestupné seřazení okresů podle relativního počtu cizinců v nich žijících bylo poté použito k hodnocení změn pořadí jednotlivých okresů podle druhu pobytu. Pro názornost je v *tabulce 6* ukázáno vždy prvních a posledních 15 okresů podle druhu pobytu. Změna pořadí byla hodnocena pomocí hodnoty rozdílu pořadí okresu podle dlouhodobého a trvalého pobytu (*tabulka 8*). Rozpětí těchto hodnot dosáhlo čísla 111, když největší zjištěná změna pořadí znamenala hodnotu 59 resp. -52. Z takto vzniklého souboru bylo vytvořeno nových pět skupin okresů. Na jedné straně spektra jsou okresy, na jejichž umístění v rámci všech okresů a podle cizinců celkem má největší vliv jejich pořadí podle dlouhodobých imigrantů a na straně druhé, okresy, kde je toto ovlivněno jejich umístěním podle cizinců s trvalým pobytom. Regiony nacházející se uprostřed zaujímaly v rámci všech okresů přibližně stejně pořadí u obou sledovaných kategorií. Hodnocení podle národnostní pak bylo podrobeno všech 13 krajských měst jakožto soubor 12 nejvýznamnějších regionálních center + (jak uvádí Hampl 2005, s.99) „s přidanou Jihlavou, která je až na 16.místě“.

Jako další způsob hodnocení významu cizinců podle druhu pobytu pro jednotlivé okresy, byl zvolen výpočet *indexu druhu pobytu*. Tento index, počítaný $(\frac{\text{cizinci s trvalým pobytom}}{\text{cizinci s dlouhodobým pobytom}} * 100)$, udává kolik cizinců s pobytom trvalým připadá na 100 cizinců s pobytom dlouhodobým. Jednoduchou úpravou pak získáme zlomek udávající kolik cizinců s dlouhodobým pobytom připadá na jednoho cizince s pobytom trvalým. Tyto hodnoty pak můžeme srovnat s průměrem ČR.

3. OSOBY V ČR A JEJICH POBYTOVÝ REŽIM

Populace žijící na našem území se dá rozdělit na 3 skupiny osob, kde rozdělujícím faktorem je státní občanství. *Občan ČR* je osoba, která jej má a vztah mezi ním a Českou republikou je složen z práv a povinností, kde mezi nejdůležitější patří například právo volit a být volen. Rozdíl mezi občany ČR a *cizinci* je v prvé řadě v tom, že občan ČR na rozdíl od cizince nesmí být nucen opustit zemi (Mejlíková 2004, str. 25). Jinak řečeno, cizinec je osoba, která nemá české státní občanství².

Třetí skupinou jsou *azylanti*. Azylantem je osoba, které byl přidělen azyl, což je ochranný pobyt, který stát poskytuje příslušníkovi jiného státu v souvislosti s jeho pronásledováním, zpravidla z politických důvodů³. Tato skupina lidí však tvoří jen velmi malou část z celkového počtu imigrantů na našem území. Jedním z důvodů je i fakt, že šance získat azyl v České republice je minimální. V letech 2000-2004 to bylo v průměru pouze 58 lidí ročně (Cizinci v ČR 2005).

Dalším pojmem se kterým se můžeme setkat je *uprchlík* – v České republice je tento pojem ekvivalentní pojmu azylant, tudíž se jedná o osobu, která je oprávněná pobývat na našem území ve smyslu Ženevské konvence o uprchlících z roku 1951 (<http://mver.cz/azyl.html>).

Toto rozdělení je však pouze základní a je třeba si uvědomit, že cizinci, kteří na našem území pobývají, netvoří jednu velkou a homogenní skupinu, ale dají se z legislativního hlediska dále trídit. Cizinecká policie ČR rozlišuje několik kategorií cizinců (viz Holá 2005b, s. 72). Co se týče pobytového režimu, je podle Holé (2005a) nutné rozlišovat občany zemí EU a občany třetích zemí. První zmíněná skupina má na našem území v podstatě volný pohyb a existují pro ni 3 druhy pobytu: registrovaný pobyt, přechodný pobyt a trvalý pobyt. Registraci musí dotyčná osoba provést nejpozději do jednoho měsíce po příjezdu na místní úřadovně Cizinecké a pohraniční policie.

² Tato definice je ovšem sporná co se týče statistik mezinárodní migrace, neboť cizinci, kteří občanství ČR obdrží, v podstatě ze statistik mizí.

³ Osoby, které se odvolávají na Ženevskou konvenci (na jejímž základě je postaveno české azylové právo) a tvrdí, že jsou ve svých zemích politicky pronásledovány, nejsou velmi často ničím jiným, než ekonomickými migranty (Drbohlav 2004).

Tab. 1: Cizinci v ČR podle druhu pobytu v letech 1991 – 2004

	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2004
Dlouhodobý pobyt	9 204	46 070	120 060	153 516	162 108	140 978	159 577	154 827
v % z celkem	24,4	59,7	75,7	73,2	70,8	66,9	66,4	60,9
Trvalý pobyt	28 457	31 072	38 557	56 281	66 754	69 816	80 844	99 467
v % z celkem	75,6	40,3	24,3	26,8	29,2	33,1	33,6	39,1
Celkem	37 661	77 142	158 617	209 797	228 862	210 794	240 421	254 294

Zdroj: Mezilíková 2004 a Cizinci v ČR 2005

3.1 Druhy pobytu cizinců

Je nutné od sebe odlišit získání povolení k trvalému pobytu a získání občanství ČR. Jak je již uvedeno výše, osoba, která získá po splnění všech kritérií občanství ČR, přestává být cizincem. To se týká i výjimečných případů, kdy získáním našeho občanství neztratí své předchozí.

Podle zákona o pobytu cizinců č.326/1999 Sb. a podle jeho pozdějších úprav z roku 2001 a 2004 je možné získat povolení k trvalému pobytu několika možnými způsoby:

- ihned po příjezdu, za předpokladu, že cizinec je nebo se stane rodinným příslušníkem občana ČR
- po 3 letech pobytu pokud je cizinec občanem EU (novela platná od 1.5.2004)
- po 5 letech pobytu, pokud je cizinec zařazen do programu *Aktivního výběru zahraničních pracovníků* organizovaného MPSV ČR
- po 8 letech nepřetržitého pobytu, pokud je cizinec rodinným příslušníkem cizince, který již toto povolení má
- po 10 letech pobytu lze zažádat bez omezení

Povolení k trvalému pobytu je co do objemu práv a povinností srovnatelné s azylem, pro který však platí zcela jiné podmínky udělení (zákon č.325/1999 o azylu).

Hlava III. zákona č.326/1999 Sb. pak dále upravuje přechodný pobyt na našem území včetně problematiky krátkodobých i dlouhodobých víz. Krátkodobé vízum k pobytu do 90 dnů umožňuje navštívit Českou republiku a pobývat na jejím území, zejména za účelem turistiky, návštěvy příbuzných, krátkodobého zaměstnání (sezónní brigády, stáže), léčení, studia apod. Pobyt kratší než 90 dnů lze na žádost prodloužit, celková doba pobytu však nesmí překročit 90 dnů.

Dlouhodobé vízum k pobytu nad 90 dnů umožňuje jeho majiteli dlouhodobé zaměstnání, podnikání, studium, resp. jakýkoliv jiný účel odůvodňující pobyt cizince na území České republiky po dobu delší než 90 dnů. K jeho udělení se vyžaduje větší rozsah náležitostí než u ostatních víz (např. doklad prokazující dlouhodobý účel pobytu). Toto vízum se vydává na dobu jednoho roku a po uplynutí této lhůty je lze prodloužit. Vývoj počtu imigrantů v ČR podle druhu pobytu od počátku 90. let je vidět v *tabulce 1*.

4. PROBLEMATIKA MIGRAČNÍCH DAT A STATISTIK

Sběr dat a jejich následné hodnocení a srovnávání je základem bádání mnoha vědních disciplín. Nejinak je tomu i u studia mezinárodních migrací. Je zde však celá řada problémů, která vychází ze složitosti celého procesu migrace stejně jako z velkého množství subjektů, které vstupují do hry a mezinárodní migraci tak ovlivňují.

V poslední době se zahraniční migrace dostává do popředí zájmu evropských politiků jakožto potencionální řešení problémů souvisejících s demografickým stárnutím (např. financování penzijních systémů). Migrační politika se snaží o určité nastavení parametrů tak, aby bylo možno v co největší míře ovlivnit jaké lidé (vlastnosti, kvalifikace, zkušenosti) budou do Evropy přicházet. Každý stát má jiné představy o vstřícnosti k přistěhovalcům, o vyváženosti jejich práv a povinností apod. Každá země pak tyto představy vtěluje do zákona o pobytu cizinců, o azylovém řízení, o zaměstnanosti, o podnikání a v neposlední řadě i do zákonů o evidenci obyvatel (Holá 2005a, s. 177). S rostoucím zájmem o migrační politiku tak roste i zájem o množství a kvalitu dostupných dat. Na jejich základě se pak dá migrační politika nastavovat a také zpětně hodnotit její úspěšnost.

Jedním z primárních problémů je mezinárodní srovnatelnost dat. Jde o to, že neexistuje žádný jednotný mezinárodní systém sběru a hodnocení dat. Snaha sjednotit migrační statistiky se objevila už ve 20. letech 20. století, kdy se o to začala pokoušela Mezinárodní organizace práce. V roce 1953 tuto problematiku přebírá OSN, která však nemá pravomoc cokoliv nařizovat. Vydává tudíž jen doporučení a závisí na jednotlivých zemích zda je budou respektovat. Dobrým příkladem je definice migranta. Podle OSN je migrantem člověk, který setrvá v dané zemi po dobu delší než je 1 rok. Ale jelikož definice migranta v jednotlivých zemích vychází z národních legislativních a evidenčních podmínek, neznamená to, že všechny země budou doporučení OSN respektovat.

Domnívám se, že jelikož toto doporučení vzniklo již před časem, neodpovídá potřebám dneška a nebude ohled na měnící se formy migračních toků (viz např. *transnacionalismus*, kapitola 5). Další rozpor vzniká z toho důvodu, že často migrační statistiky vede více subjektů. Například v České republice Ministerstvo vnitra (Cizinecká a pohraniční policie) a Ministerstvo práce a sociálních věcí (statistiky pracovního trhu). Statistika je navíc přímo závislá na nastavení legislativních parametrů a jejich zlepšení závisí na politické vůli.

Při shromažďování dat není ani nemůže být jediným kritériem jejich kvantita. Velmi záleží na jejich spolehlivosti a kvalitě. Spolehlivost, podobně jako například u tvorby prognóz, je něco co je těžko uchopitelné a částečně to závisí na subjektivním rozhodnutí uživatelů. Spolehlivost je také dána institucionálním zajištěním a důležitou roli hraje i čas, protože teprve po nějakém čase je možno zhodnotit, jestli získaná data odpovídala skutečnosti a tudíž jestli jejich zdroj je spolehlivým zdrojem i do budoucna (více Kučera 1998). Kvalita však je něco co se dá hodnotit více v reálném čase. U migračních dat je ovlivněna například místem jejich sběru.

Tato místa (způsoby) jsou následující (Holá 2005a).:

- konzuláty cílové země – při vyřizování viz a povolení
- hraniční body – silniční a pěší hraniční přechody, letiště, přístavy
- cizinecká policie (CP) – při přihlašování pobytu (CP také vede statistiku ilegální migrace)
- obecní úřady – při registraci přímo v místě pobytu
- výběrová šetření (např. v Anglii)

4.1 Statistiky emigračních a imigračních zemí

Jestliže je migrace v podstatě více či méně trvalý pohyb z místa A do místa B (v tomto případě země A a země B) pak je logické, že by tento pohyb měl být zaznamenán v místech A i B a navíc, že by tyto údaje měly být shodné. Opak je pravdou. Obecně platí, že imigrace je lépe podchycena než emigrace. Důvod je zřejmý – větší snahu o dokonalejší registraci migrantů má cílová země, neboť tito lidé nejenže vstupují na její území, ale hlavně také do jejího ekonomického a sociálního systému což může vytvářet nemalé komplikace a to zejména pokud je o těchto lidech nedokonalý přehled (Holá 2005a).

Svou roli zde hraje i legislativa, neboť pokud se zdržujete bez příslušných dokladů na území cizího státu, můžete být například vyhoštěni a tudíž je i ve vašem zájmu se zde zaregistrovat. Toto se nedá říci o opuštění země za účelem usadit se jinde. Povinnost oznamit svoje stěhování za hranice státu sice existuje, je však téměř nevymahatelná. Používají se sice nástroje jako je penalizace za nezaplacené zdravotní a sociální pojištění po dobu nepřítomnosti aj., ale i tak jsou emigrační statistiky značně podhodnocené (Holá 2005a).

Tab. 2: Migrační toky mezi evropskými zeměmi v r. 2002

Odkud	Kam								
	CZ	DK	DE	NL	PL	PT	FI	SE	
Česká republika	I E		202 56	11150 1087	393 159	34 1117	8 8	47 39	151 57
Dánsko	I E	51 143		2889 2700	465 613	27 588	39 128	360 376	4250 4337
Německo	I E	987 9691	3543 2974		7959 9336	2335 78739	692 11315	854 2658	2699 3876
Nizozemsko	I E	224 207	886 540	13976 10822		83 492	332 710	228 299	780 659
Polsko	I E	1679 38	962 95	100968 17806	2275 290		32 6	95 9	1186 174
Portugalsko	I E	23 ~	171 ~	8806 776	1653 200	4 ~		52 ~	178 ~
Finsko	I E	34 30	396 384	2203 730	408 270	4 37	24 28		3532 3591
Švédsko	I E	70 68	2388 2241	3481 1659	680 551	70 190	48 100	3255 3211	

Zdroj: New Cronos – databáze Eurostatu in Holá 2005a, str. 179

V *tabulce 2* jsou uvedeny počty lidí přijíždějících/odjíždějících z jedné země do druhé. Teoreticky by čísla v rádcích I (počet lidí z hlediska cílové země) i E (počet lidí z hlediska země výchozí) měla být shodná, ale je názorně vidět, že tomu tak není a že tyto rozdíly jsou často velmi výrazné. Nejmenší rozdíly v těchto hodnotách mají země tzv. Severské unie (v této tabulce Dánsko, Finsko a Švédsko; dalšími členy jsou pak ještě Norsko a Belgie). Mezi těmito státy funguje systém registrace migrantů na bázi komunikace mezi jednotlivými obcemi. Obec přistěhování zašle kopii přihlašovacího lístku imigranta obci předchozího bydliště bez ohledu na to, zda se tato nachází ve stejné zemi nebo nikoliv (Holá 2005a).

5. TEORETICKÁ A KONCEPČNÍ VÝCHODISKA PRÁCE

Mezinárodní migrace je složitý proces, který je ovlivněn rozhodováním jedinců a domácností (mikroúroveň) a i makroúrovňovými podmínkami, je nemožné aby existovala jedna všeobjímající teorie migrace. Na migraci bylo a je velmi často také nahlíženo z ekonomického hlediska a tím pádem, stejně jako v ekonomii, vzniká rozpor mezi zastánci jednotlivých ekonomických směrů (neoklasiky, marxisty, atd.)

Podle Masseyho (in Janská 2002) se dají migrační teorie dělit: 1) podle místa vzniku migračního pohybu - tedy ty, které zkoumají proč a za jakých podmínek migrace vzniká (*neoklasická teorie, push-pull model, new household economics of migration theory, transnacionalizmus, dual labour market theory, world system theory*), 2) podle místa příchodu – tj. co se děje v cílové zemi; důsledky imigrace a podmínky integrace (*spatial assimilation model, koncept race relations cycle, strat-line assimilation model*), 3) teorie, které se snaží vysvětlit, proč tok mezi dvěma místy v čase trvá (*network theory, institutional theory, cumulative causation theory*).

V následujícím textu se pokusím popsat nejdůležitější teoretické přístupy, avšak s větším důrazem na koncepty, které více souvisí s tématem této práce (např. *spatial assimilation model, transnacionalizmus*, apod.) Ostatní, byť zásadní teorie, zde uvádět nebudu – jednak jsou obecně známé a pak také byly již popsány v celé řadě prací (např. Massey, Arango, Hugo 1993; Janská 2002).

Neoklasická teorie (Neoclassical economic approach) spadá do první skupiny teorií (viz výše). Na mikroúrovni zkoumá očekávání jedince, který se rozhoduje tak, aby zisky z migrace převážily ztráty (at' už v krátkodobém nebo dlouhodobém pohledu). Jako klíčovou proměnnou neoklasici uvažují trh práce, resp. možnost být dobře zaměstnán a zaplacen. Na makroúrovni pak tato teorie zdůvodňuje mezinárodní migraci rozdílem mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách v globálním měřítku.

V souvislosti s tímto pohledem očekávám, že imigranti (zejména ekonomičtí, tj. s dlouhodobým pobytom) přicházející do České republiky se budou koncentrovat právě na základě proměnné jako je výše průměrné mzdy v regionu, a také, že jejich koncentrace bude vyšší v regionech s diverzifikovanějším trhem práce což se domnívám, že je případ více urbanizovaných regionů. S poklesem jejich zastoupení v populaci okresu by tedy měly klesat i hodnoty těchto charakteristik.

Původní, čistě ekonomická neoklasická teorie ovšem předpokládá naprostou rationalitu aktérů, jejich dokonalou informovanost a mobilitu (Blažek, Uhlíř 2002). Tedy lidé hledající práci půjdou do regionů kde jsou pracovní příležitosti a nebo, a to především, tam kde jsou vyšší mzdy. Je třeba si uvědomit, že v porovnání s regionem odkud daný imigrant pochází jsou velmi často všechny regiony v ČR na tom lépe co se týče průměrné výše platu (v případě cizinců, kteří přicházejí z ekonomicky méně rozvinutých zemí, resp. zemí s nižší průměrnou měsíční mzdou⁴ – v případě České republiky Vietnamci, Ukrajinci, Slováci, Poláci a Rusové). Jak už ale bylo řečeno, neoklasický ekonomický model předpokládá dokonalou informovanost všech aktérů a domnívám se, že v tomto případě jsou imigranti v nevýhodě oproti pracovníkům z řad majority. Jejich vstup na pracovní trh nebude také zcela bezproblémový a tudíž je potřeba hledat i jiné faktory jejich koncentrace než čistě ekonomické.

Teorie sítí (Network theory) se od předešlé neoklasické liší zejména tím, že se nejedná o teorii, která klade důraz na pozitivistické metody, ale spíše v ní můžeme nalézt prvky hermeneutiky (viz Blažek, Uhlíř 2002, str.19-39). Jinak řečeno, ve své podstatě tato teorie popisuje regiony a vysvětluje migraci na základě existence sociálních sítí (např. síť kontaktů) a nikoliv na základě „tvrdých“ ekonomických ukazatelů jako je HDP, průměrná mzda apod. Tato teorie vnáší do migrační diskuse, v konfrontaci např. právě s teorií neoklasickou, jakýsi jiný rozměr, podle mého názoru bližší realitě.

Teorie sítí vysvětluje vývoj migračního pohybu od příchodu prvních imigrantů kdy tito získávají práci, navazují sociální kontakty v místě nového pobytu, ale i přesto si udržují kontakty s domovem. Právě díky těmto kontaktům mohou vysílat „signály“ do země původu a v případě, že jsou tyto vesměs pozitivní vyvolává to v zemi jejich původu další migrační pohyby do státu či regionu kde se nacházejí. Situace dalších imigrantů je pak již jednodušší jak z hlediska psychologického (částečně odpadá stres z migrace) tak i hlediska finančního (snižují se např. náklady na dopravu, snáze a levněji hledají ubytování apod.). Každý nový migrant rozšiřuje tuto síť, až dojde k dosažení kritického prahu ve zdrojové zemi. Migrace se tím stává „samoživitelnou“ a v podstatě „neovlivnitelnou“. Tato situace dává možnost migrovat všem lidem, kteří si to v zásadě přejí (Massey a kol. 1993 in Čermáková 2002).

⁴ podle parity kupní síly

Transnacionalismus není jednou z řady teorií vysvětlující migraci. Spíše se jedná o jev či komplexní soubor aktivit, které se v nedávné době začaly na mezinárodní scéně odehrávat a tak nějak nezapadají do žádné existující teorie.

Transnacionalismus má 3 základní podmínky (Portes-Guarnizo-Landolt 1999): 1) vyžaduje účast významného počtu lidí v daném prostoru (systému), 2) aktivity nesmí být pomíjivé nebo výjimečné, ale musí být stabilní po delší časový úsek, 3) obsah a povaha těchto aktivit není podchycena jinou již existující teorií (konceptem). Tento jev se tak nejlépe vysvětluje na základě zaměstnání a aktivit, které vyžadují pravidelný kontakt přes hranice po delší časový úsek. Důvody, proč se jedná o relativně nový jev, je podle autorů Portes-Guarnizo-Landolt, třeba hledat v technickém pokroku a komunikační revoluci. Dříve totiž nebyly možné například víkendové pracovní cesty na druhý konec světa ani denní komunikace menšin s jejich rodnou zemí – právě díky této intenzivní komunikaci se menšiny necítí již tak izolované a v neposlední řadě také mohou získávat užitečné informace od představitelů místní správy v jejich rodných zemích apod.

Transnacionalismus nezahrnuje pouze jednotlivce nebo skupiny lidí, ale také síť jejich sociálních vztahů a institucionalizované struktury jako místní nebo národní vlády. Navíc čím větší je přístup imigrantů k prostředkům zkracujícím čas a zmenšujícím vzdálenosti (tj. k novým technologiím) tím větší je rozsah a frekvence tohoto druhu aktivit (Portes-Guarnizo-Landolt 1999). Vzniká tak nová sociální oblast tvořená stále rostoucí skupinou lidí, kteří vlastně žijí dvojí život – mluví dvěma jazyky, mají domov ve dvou zemích a tráví svůj život v neustálém přeshraničním kontaktu. Význam transnacionalismu se dá rozdělit do dvou rovin: 1) *teoretická* - představuje totiž jinou formu adaptace imigrantů než byla popsána dříve a 2) *praktická* – obyčejným lidem nabízí možnost volby, která tu dříve nebyla. Za zmínu také stojí, že transnacionalismus má potenciál vyvrátit jednu ze základních podmínek globalizace a sice, že pracovní síla zůstává místní zatímco kapitál je globální (Portes-Guarnizo-Landolt 1999).

Význam studie výše zmíněných autorů pro moji práci vidím především v tom, že je třeba její výsledky brát s ohledem na to, že v dnešní době se vlastně migranti stávají více mobilními a informovanými než tomu bylo dříve. Díky tomu mohou jednak rychleji reagovat na ekonomické či společenské změny a také se začíná smazávat rozdíl mezi nimi a příslušníky majoritní společnosti co se týče mobility a přístupu k informacím.

Jak by se toto mohlo projevit v regionálních preferencích jednotlivých imigrantů (zejména podle druhu jejich pobytu) by však mohla zodpovědět pouze studie zaměřená

zcela na toto téma. Otázkou také zůstává, za jakou dobu by mohl podobný výzkum přinést uspokojující výsledky, když se jedná o nový jev na poli mezinárodní migrace.

*Prostorová asimilace*⁵ je jedním z rozměrů klasického asimilačního modelu, s kterým pracovali již představitelé Chicagské školy ve 20. letech 20. století. Větší důraz na tento druh asimilace je kladen teprve v poslední době. Prostorová asimilace jako koncept je blízká modelu inkorporace, který navazuje na ekologickou tradici Chicagské školy, a který vidí prostorové rozmístění jednotlivých skupin jako odraz jejich lidského kapitálu⁶ a stupně jejich asimilace (Alba, Nee 1997).

Mezi základní principy ekologického modelu patří předpoklad, že residenční mobilita vychází z akulturace (tj. první krok adaptačního procesu imigrantů, který je výsledkem kontaktu mezi odlišnými kulturními skupinami; přijímaní jednotlivých kulturních prvků – Janská 2002, kap. II., s. 3) a sociální mobility jednotlivců a z toho pak vycházející tvrzení, že residenční mobilita je mezistupněm na cestě ke strukturální asimilaci (Alba, Nee 1997).

Jak dále uvádí Alba a Nee (1997) ve své práci, s tím jak se členové minoritních skupin akulturují a nacházejí své místo na pracovním trhu, snaží se za sebou zanechat méně úspěšné členy svých skupin a v podstatě zdůraznit svoji lepší pracovní mobilitu a ekonomickou asimilaci také sídelním; residenčním rozměrem. Stěhují se tak do míst s většími výhodami a komfortem. Tento proces má za následek disperzi příslušníků minoritních skupin a zvýšený kontakt s majoritou a tím uvolňování rasové či národnostní segregace. Například v americkém prostředí je tak klíčovým prvkem podle tohoto modelu vstup imigrantů do lepších předměstských čtvrtí s převážně bílým obyvatelstvem.

5.1 Motivace pro migraci

To, že se jedinec nebo skupina lidí rozhodne opustit svou rodnou zemi a s ní i společnost se stejným jazykem, kulturou, tradicemi atd., je samo o sobě dosti závažným rozhodnutím (v případě, že se tak rozhodli sami a nebyli k tomuto kroku donuceni). Každý si alespoň částečně dokáže představit obtížnost takového rozhodnutí a zejména pak reálného života “někde jinde”.

⁵ v anglické literatuře *residential assimilation* nebo *spatial assimilation* (Massey 1985 in Alba, Nee 1997)

⁶ v anglické literatuře *human capital*

Faktory, které takové rozhodnutí ovlivňují, které motivují jedince či skupiny podstoupit tento proces mohou být (podle Drbohlava 2005/2006): *politické důvody* (kam se dají zařadit i náboženské a etnické střety), *demografické důvody* (souvisí s populačním přetlakem v jedné zemi a nedostatkem pracovních sil a stárnoucí populací v zemi druhé), *ekologické důvody* (lidé odcházejí ze zemí postižených přírodními katastrofami nebo s nedostatkem vody a naopak se stěhují do zemí s lepšími klimatickými podmínkami – např. důchodci na Floridu, do Portugalska), *psychologické* (člověk má pohyb v genech), *legislativa* (velmi výrazný determinant), *následování rodinného příslušníka* (to se týká z velké části zejména tzv. *dependents* – tj. dětí apod.), *reemigrace* (návrat do země původu).

Jako poslední, ale pravděpodobně nejvýznamnější motivací, jsou důvody *ekonomické*. Většinou se totiž jedinec rozhoduje na základě více zmíněných důvodů (i všech najednou) a ekonomické důvody uvažuje myslím téměř vždy. Například kdybych se rozhodl, že z nějaké země odejdu kvůli politickému pronásledování, vždy bych jako cílovou zemi vybíral takovou, kde by moje dosavadní životní úroveň zůstala minimálně stejná, raději se však zlepšila. Podle Masseyho (1988) vidí odborníci, zákonodárci i veřejnost důvody pro opuštění země zejména v nedostatku ekonomického rozvoje. Lidé tyto země opouštějí, protože jsou chudé a je zde nedostatek pracovních příležitostí. Pro rozvinuté země kam tito lidé přicházejí, tak může být řešením podpora ekonomického rozvoje ve vysílajících zemích – když se životní standard srovná, důvody pro emigraci zmizí.

Celá situace je však komplikovanější a s výše zmíněným se nedá zcela souhlasit. Zejména dnes, kdy problémy stárnutí populace a nedostatku pracovních sil ve vyspělých zemích jsou tolik akutní. Vyspělé země by spíše měly vhodně nastavovat svoji imigrační politiku aby do nich přicházeli lidé, které daná země potřebuje (v ČR *Projekt aktivního výběru kvalifikovaných zahraničních pracovníků* – viz např. Drbohlav, Horáková, Janská 2005). Samozřejmě, že v praxi to není jednoduché.

Konkrétně v České republice jsou nejdůležitějšími faktory přitahující imigranty: *práce a podnikání + imigrace na základě sloučení rodiny*. Podle Drbohlava (2004) je Česká republika pro imigranty atraktivní zejména: 1) svou geografickou polohou, 2) politickým prostředím a 3) ekonomickým prostředím.

6. ZMĚNY PROFILŮ OKRESŮ ČR

Jak už bylo řečeno v úvodu, profilem okresu je myšlen soubor devíti vybraných ukazatelů z ekonomické, sociální i geografické sféry. Nebude-li uvedeno jinak, data jsou za rok 2004 a pocházejí ze Statistických ročenek krajů České republiky publikovaných ČSÚ. Kritériem výběru jednotlivých ukazatelů byla jejich dostupnost za všechny okresy ČR v daném roce⁷.

6.1 Vybrané ukazatele

Jako ekonomické ukazatele byly vybrány: *průměrná hrubá měsíční mzda a počet podnikatelů na 100 ekonomicky aktivních obyvatel okresu*. Zde byl předpoklad, že cizinci budou více koncentrováni v ekonomicky silných regionech s podnikatelsky diverzifikovanějším prostředím. Jelikož se ekonomická aktivita zjišťuje pouze při censu, jsou počty podnikatelů vztaženy k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu z roku 2001. Domnívám se, že odchylka takto vzniklá je minimální. Zejména pro cíle této práce, které jsou spíše než o maximálně přesných údajích, o hledání určitých trendů. Posledním ukazatelem z této skupiny je *index změny objemu přímých zahraničních investic (FDI) mezi lety 1999 a 2004*. Tento ukazatel od sebe může odlišit okresy, které jsou atraktivní pro zahraniční investory od těch, které stojí stranou jejich zájmu. Zde byl očekáván částečně protichůdný trend k *průměrné hrubé měsíční mzde*. Důvodem byla předpokládaná atraktivita okresů pro jejich levnou pracovní sílu ze stran investorů.

Ukazatele použité k popisu situace na trhu práce jsou: *míra registrované nezaměstnanosti*, která je podílem těch, kteří se jako nezaměstnaní zaregistrovali na celkové pracovní síle⁸. Dále pak *počet uchazečů na jedno volné pracovní místo*. Mezi těmito dvěma ukazateli, je sice statisticky významná korelace (Pearsonův korelační koeficient 0,640), ale jelikož každý z nich se počítá trochu jiným způsobem a závisí tudíž na něčem jiném, byly použity oba. Jak se později ukázalo, ne vždy byl jejich vývoj shodný.

⁷ nemohl být použit např. ukazatel HDP, protože není za regiony NUTS 4 běžně dostupný

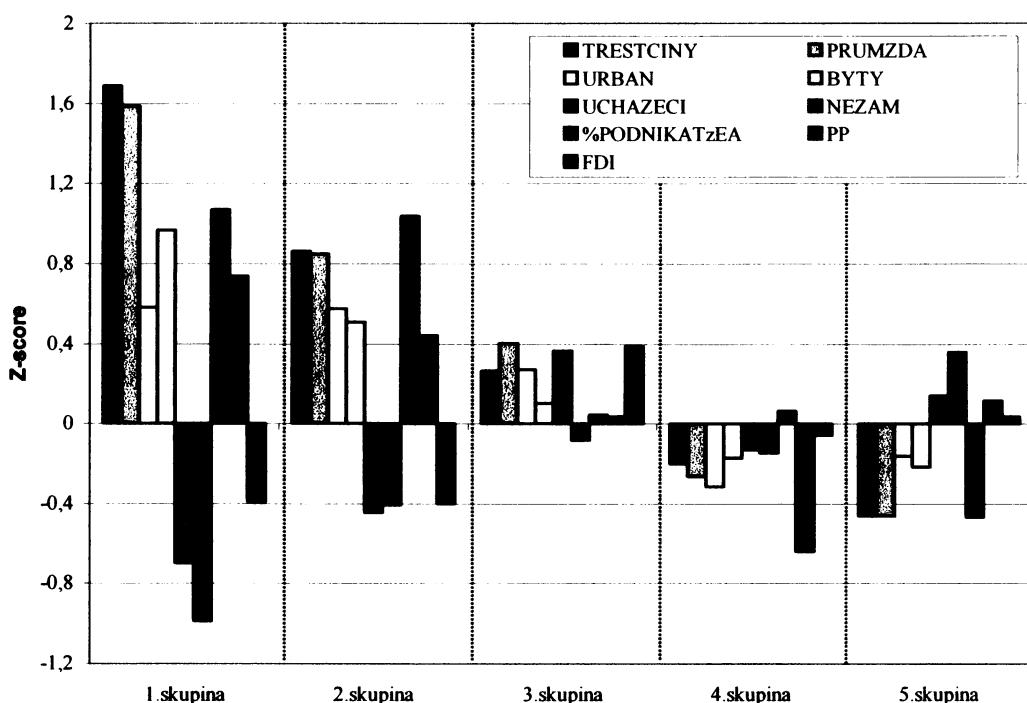
⁸ existuje také tzv. *obecná míra nezaměstnanosti* (viz metodické poznámky ČSÚ)

Dalšími ukazateli jsou: *míra urbanizace* vyjadřující podíl městského obyvatelstva⁹, *přirozený přírůstek (PP)*, který udává změnu početního stavu obyvatelstva přirozenou měnou¹⁰ vyjádřenou v procentech, *počet dokončených bytů na 1000 obyvatel okresu* a *počet zjištěných trestních činů na 1000 obyvatel okresu*.

6.2 Změny v závislosti na druhu pobytu

Pomocí dat a metod diskutovaných v kapitolách 2 a 6.1 bylo možné sledovat změny v jednotlivých charakteristikách ve vymezených skupinách okresů, při změně druhu pobytu – dlouhodobý pobyt, trvalý pobyt a cizinci celkem.

Graf 1: Změny vybraných ukazatelů podle skupin okresů ČR v r. 2004 – dlouhodobý pobyt



Zdroj: <http://czso.cz>; MV ČR; vlastní výpočet

Pozn.: vymezení skupin viz kapitola 2 a tabulky 4a až 4c

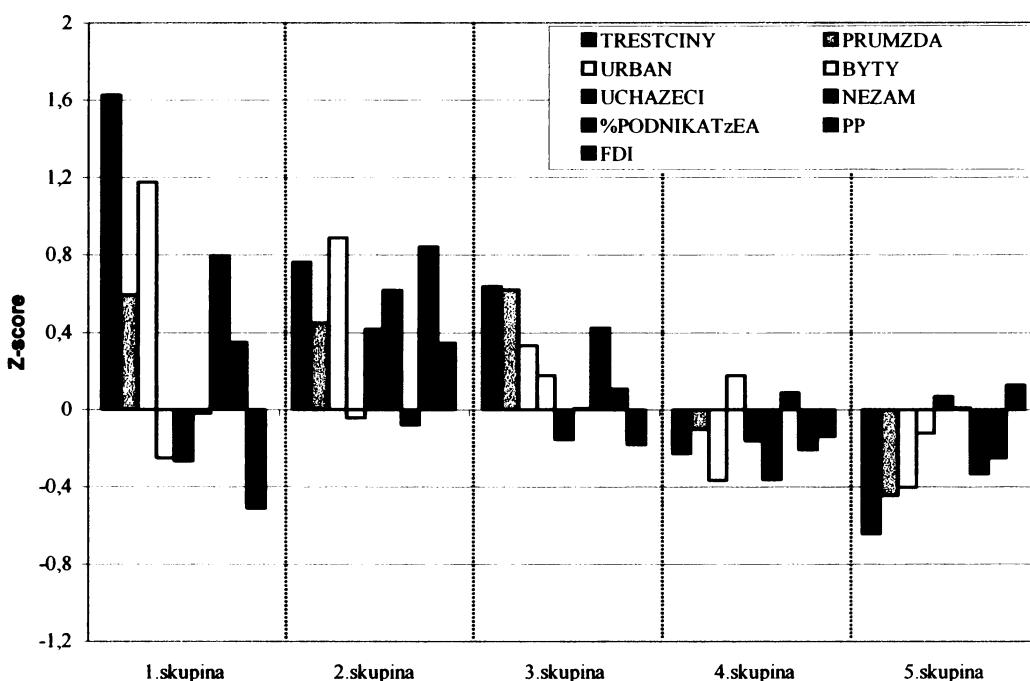
Jak je patrné z *grafu 1*, výraznější trend změn u většiny ukazatelů je patrný u cizinců s dlouhodobým pobytom. Nejlépe je to patrné na *průměrné mzdě*, *trestních činech*, *dokončených bytech* a *míre registrované nezaměstnanosti*.

⁹ podle metodiky ČSÚ

¹⁰ bez migrace

První tři zmíněné charakteristiky mají tendenci klesat se zmenšujícím se podílem cizinců v regionu a poslední jmenovaná stejným směrem téměř plynule roste. Dalšími dvěma ukazateli u kterých je ještě možné zaznamenat určitý plynulý trend jsou *počet uchazečů na 1 volné pracovní místo* (zde je výkyv do nadprůměrných hodnot u 3.skupiny okresů, což je způsobeno přítomností okresu Karviná, který má hodnotu tohoto ukazatele zdaleka nejvyšší v rámci celé ČR – *viz tabulka 5*) a *míra urbanizace*, kde nepatrně vyšší hodnota u 2. skupiny je podle mého názoru způsobena zastoupením dvou městských okresů (Brno-město a Plzeň-město) na rozdíl od jediného (Hl.m. Prahy) ve skupině první. U zbývajících ukazatelů není patrný žádný pravidelný trend.

Graf 2: Změny vybraných ukazatelů podle skupin okresů ČR v r. 2004 – trvalý pobyt



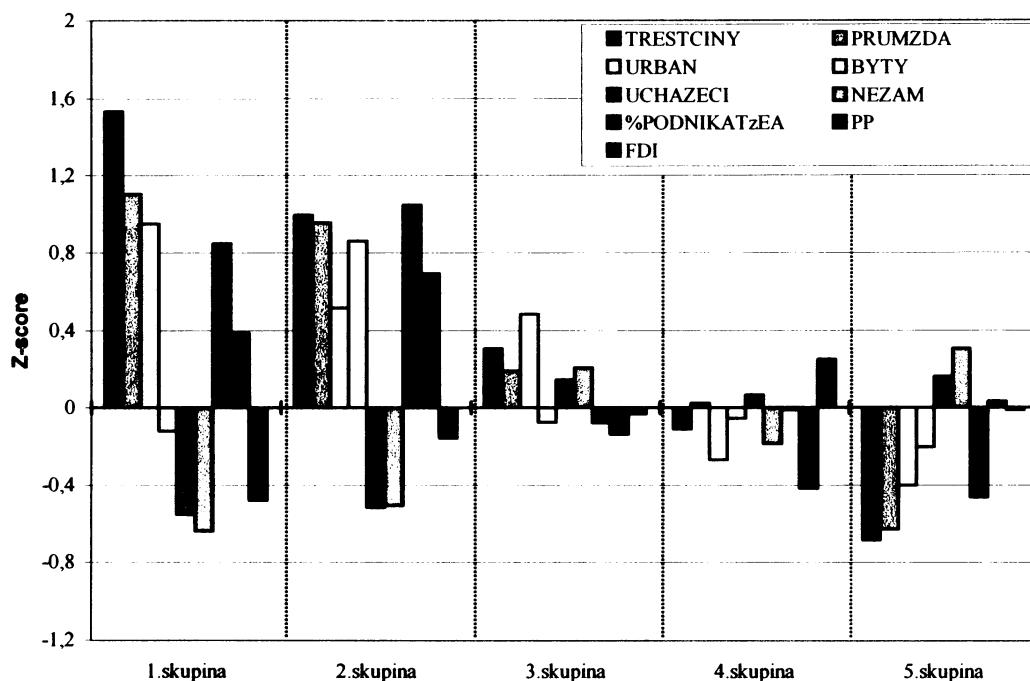
Zdroj: <http://csso.cz>; MV ČR; vlastní výpočet

Pozn.: vymezení skupin viz kapitola 2 a tabulky 4a až 4c

U cizinců s trvalým pobytom (*graf 2*) pak plynulá změna charakteristik jedním směrem zůstává pouze u *trestných činů* a *míry urbanizace*. Zajímavá je zde velká vyrovnanost *průměrné mzdy* u prvních třech skupin – ve srovnání s vývojem tohoto ukazatele u dlouhodobých imigrantů je zřejmé, že imigranti s trvalým pobytom nepreferují regiony podle výše průměrné mzdy v takové míře jako právě imigranti s pobytom dlouhodobým. Za povšimnutí rovněž stojí naprosto nelineární změna v *míře nezaměstnanosti*, která u dlouhodobých imigrantů je velmi výrazná. Zde se tedy jinou

metodickou cestou dostáváme k tomu, co již ve své práci prokázala Čermáková (2002, s. 110) a sice, že „ekonomičtí imigranti jsou při lokalizaci skutečně ovlivňováni především ekonomickými faktory“.

Graf 3: Změny vybraných ukazatelů podle skupin okresů ČR v r. 2004 – cizinci celkem



Zdroj: <http://czso.cz>; MV ČR; vlastní výpočet

Pozn.: vymezení skupin viz kapitola 2 a tabulky 4a až 4c

U cizinců celkem (*graf 3*) je charakter proměn jednotlivých ukazatelů ovlivněn zejména tím, že dlouhodobých imigrantů je z celkového počtu cizinců 67 % a úměrně tomu tedy vývoj v tomto grafu kopíruje vývoj v *grafu 1*.

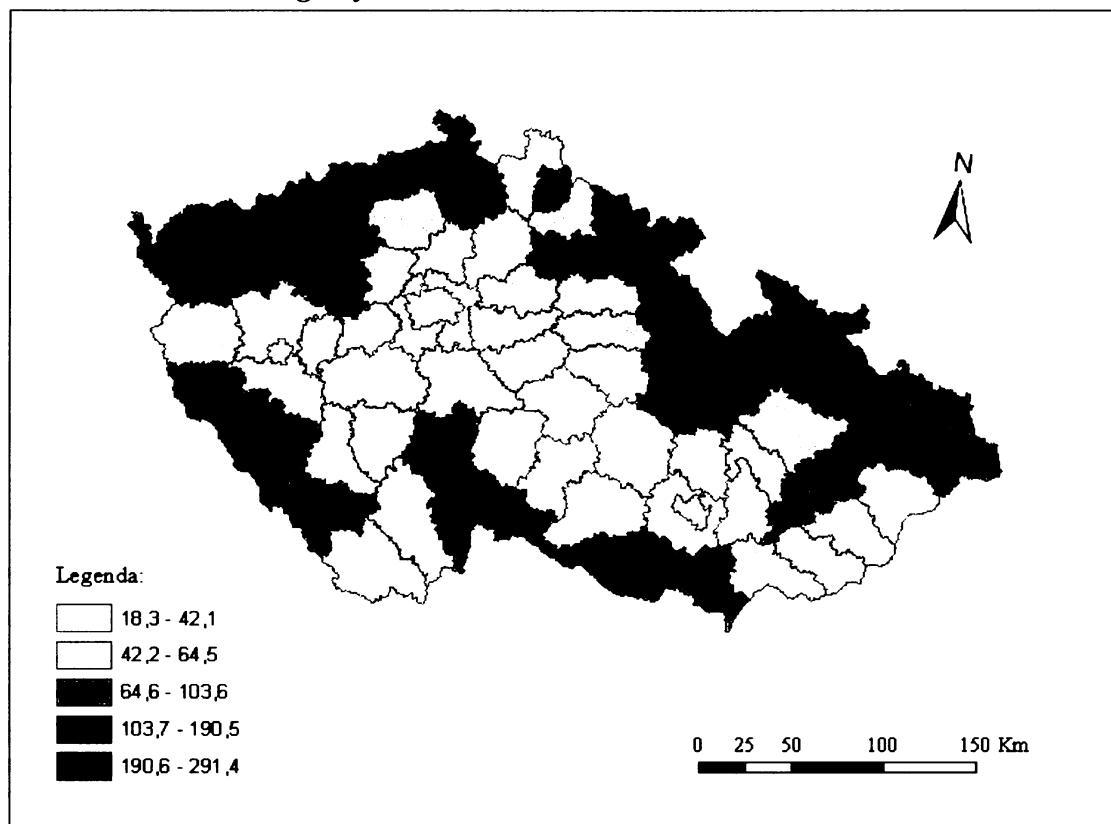
6.3 „Trvalé“ versus „dlouhodobé“ regiony

Jak název napovídá, v této kapitole půjde o charakterizování regionů z hlediska zastoupení cizinců podle druhu pobytu. Podle statistik MV ČR byl celorepublikový průměr zastoupení cizinců s dlouhodobým pobytom v roce 2004 cca 67 % a pro cizince s pobytom trvalým to bylo kolem 33 %. Poměr mezi těmito druhy pobytu je tedy zhruba 2:1 ve prospěch dlouhodobého pobytu. To však neznamená, že tento poměr je stejný ve všech regionech (viz příloha *tabulka 7*)

Mezi okresy s dominantní pozicí pracovních imigrantů patří Mladá Boleslav, Jihlava, Strakonice, Vsetín a Praha. Už na první pohled je patrné, že se jedná o značně nesourodý

soubor. Tyto okresy jsou na jiném stupni v hierarchii státu (hlavní město, 1 krajské město a 3 města okresní), jsou v jiné vzdálenosti od hranic atd. Lze se domnívat, že u Vsetína je tato dominance způsobena blízkostí hranic se Slovenskem (Slováci zde tvoří pře 75 % všech cizinců), v Mladé Boleslavi hraje rozhodující úlohu automobilka Škoda jakožto významný zaměstnavatel, Praha je pak metropolitním areálem. Výše zmíněné potvrzuje 3. předpoklad a sice, že okresy s podobně vysokým zastoupením cizinců stejného druhu pobytu se mohou navzájem lišit v závislosti na jejich poloze (vertikální i horizontální) v rámci státu. Jak je vidět na příkladu Mladé Boleslavi, do hry vstupují navíc i jiné faktory. Z *tabulky 7* je dále vidět, jaké okresy jsou nejbliže průměru České republiky a jaké okresy jsou typické svým relativně vyšším zastoupením cizinců s trvalým pobytom.

*Obr. 1: Okresy ČR podle velikosti indexu druhu pobytu (idp) –
- dlouhodobé a trvalé regiony*



Zdroj dat: vlastní výpočet

Na *obrázku 1* jsou pak okresy ČR znázorněné podle velikosti *idp*. Nejsvětlejším odstínenem jsou znázorněny okresy s převahou dlouhodobých imigrantů a naopak odstínenem nejtmaďším okresy s převahou cizinců s trvalým pobytom. Za povšimnutí stojí, že v příhraničních regionech není převaha dlouhodobých imigrantů nad těmi s trvalým pobytom tak výrazná jako ve vnitrozemí (viz také *tabulka 7*). Patrné je to hlavně na severní

Moravě a v severozápadních Čechách. Další zajímavostí je, že mezi čtveřicí největších českých měst jsou Praha, Brno a Plzeň bezpochyby městy s dominancí pracovních imigrantů, zatímco u Ostravy připadá na jednoho cizince s trvalým pobytom „pouze“ 1,42 imigranta s pobytom dlouhodobým což ji řadí až na 46. místo mezi všemi okresy. Pro srovnání Praha, Brno a Plzeň zaujmají 5., 13. a 18. místo. Regionů kde je skutečná dominance cizinců s trvalým pobytom je v České republice však pouze 17 (viz *tabulka 7*).

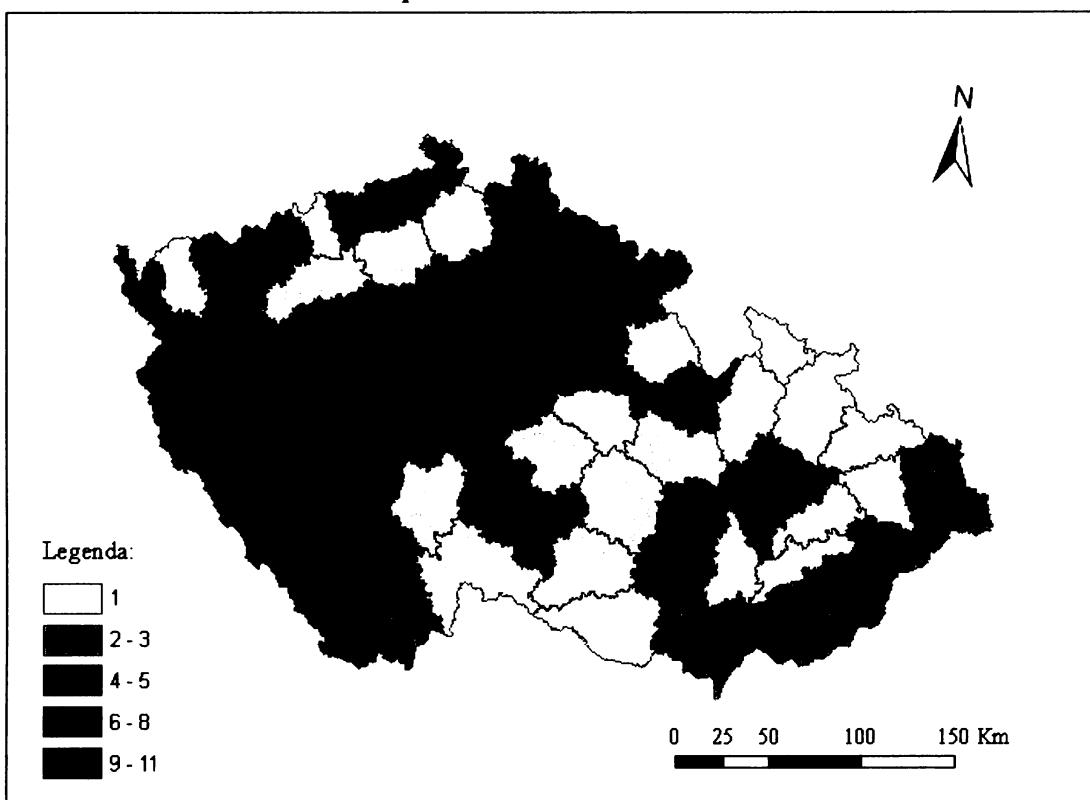
Naproti očekávání, které bylo formulováno v předpokladu 2, však ve většině okresů není poměr mezi cizinci s dlouhodobým a trvalým pobytom shodný s jejich poměrem na státní úrovni – tj. 2:1. Okresů, kde tomu tak je, bylo zjištěno pouze 5 a jsou to: Hradec Králové, Benešov, Zlín, Liberec a Písek.

Jako doplňující ukazatel, který do určité míry potvrzuje výše uvedené rozdělení regionů na tzv. *trvalé* a *dlouhodobé* podle velikosti *idp*, může sloužit *podíl cizinců na pracovní síle regionu (obrázek 2)*. Zejména u regionů, které dosahovaly extrémně vysokých hodnot *idp* (např. Česká Lípa, Bruntál, Jeseník) a jsou tedy regiony s převahou cizinců s trvalým pobytom, je na *obrázku 2* vidět, že podíl cizinců na pracovní síle je u nich podprůměrný. Naopak regiony s převahou dlouhodobých imigrantů, tedy těch u kterých předpokládáme ekonomickou motivaci, mají podíl cizinců na pracovní síle významný. Jsou to například okresy Mladá Boleslav, Praha a Brno.

Existuje i další způsob jak hodnotit význam cizinců podle druhu pobytu pro jednotlivé okresy. Pro srovnání je v *tabulce 8* vidět změna pořadí jednotlivých okresů podle druhu pobytu cizinců. V 1. skupině jsou okresy, které jsou výrazně svým vyšším podílem cizinců s trvalým pobytom a analogicky v 5. skupině jsou okresy, kde větší část tvoří ekonomičtí imigranti.

Oba výše zmíněné způsoby je podle mého názoru možné použít, i když přesnější bude první z nich. Rozdíl je v tom zda se chceme opřít o tvrdá data, hodnotit každý region zvlášť a pak výsledky seřadit a nebo uvažovat všechny regiony jako jeden celek a hodnotit je z hlediska změn v pořadí. Pro srovnání jsou uvedeny výsledky obou z nich.

Obr. 2: **Podíl cizinců celkem na pracovní síle v okresech ČR**



Zdroj dat: Horáková 2005

6.4 Rozdíly podle národnosti cizinců

Jak bylo řečeno již v úvodu, národností otázka není hlavním motivem této práce. Přesto však při hodnocení jednotlivých regionů je dobré se podívat, jaké národnosti jsou cizinci, kteří v nich převážně žijí. Zajímavé je srovnání okresů krajských měst. Z *tabulky 3* můžeme vidět, že ve většině těchto okresů jsou nejvýznamnější minoritou Ukrajinci a Slováci. Výjimku tvoří Karlovy Vary s významnou Vietnamskou komunitou¹¹ a také Zlín a Olomouc s větším počtem Slováků, nejspíše díky své geografické poloze.

Kritériem zařazení dalších (v tomto případě druhých) národností do tabulky bylo, aby tato menšina představovala alespoň polovinu menšiny, která byla v regionu nejpočetnější. Dosahovala-li méně než poloviny, byla považována za méně významnou a v tabulce již není.

¹¹ Čermáková (2002) toto vysvětuje poptávkou po jejich zboží z blízkého Německa. Následují tak své zákazníky.

Tab. 3: Převládající národnosti v okresech krajských měst ČR v roce 2004

<i>Okres</i>	<i>Převládající národnost (v % z cizinců celkem)</i>
Brno - město	Ukrajina (37,3), Slovensko (25,5)
České Budějovice	Slovensko (31,2), Ukrajina (27,6)
Hl.m. Praha	Ukrajina (29,3), Slovensko (20,6)
Hradec Králové	Ukrajina (40,3)
Jihlava	Ukrajina (33,2), Slovensko (31,6)
Karlovy Vary	Vietnam (54,3)
Liberec	Ukrajina (37), Slovensko (23,6)
Olomouc	Slovensko (39,7)
Ostrava - město	Slovensko (41,1), Vietnam (24,3)
Pardubice	Slovensko (28,7), Ukrajina (28)
Plzeň - město	Ukrajina (36), Slovensko (24,8)
Ústí nad Labem	Ukrajina (40)
Zlín	Slovensko (52,2)

Zdroj: http://www.mvcr.cz/2003/statistiky/cpp2004/leden_polie.html

7. ZÁVĚR

Cizinci přicházející do České republiky netvoří jednu homogenní skupinu, která by se navíc v území rozmístovala rovnoměrně. Jejich dělení se dá provádět pomocí více hledisek. Jedním ze základních a často používaných způsobů je dělení podle národnosti (země původu). V této práci však byl kladen důraz na dělení jednoduší (alespoň co se týče výsledného počtu skupin), ne však méně významné. Byla zde diskutována problematika cizinců s dlouhodobým pobytom (tzv. ekonomických imigrantů) a cizinců s pobytom trvalým (tzv. rodinných imigrantů). Doplňující skupinou pak byli cizinci celkem.

Práce měla dva hlavní cíle. Zaprvé, zhodnotit jak se mění profil jednotlivých regionů (okresů ČR) při rostoucím či klesajícím relativním zastoupení cizinců v populaci těchto regionů. Druhým cílem byl pak pokus o vytvoření určité typologie regionů podle toho, zda v nich převažují cizinci s dlouhodobým či trvalým pobytom. Za pomoci výpočtu poměru cizinců obou druhů pobytu a zkonstruovaného *indexu druhu pobytu* pak mohlo být také řečeno, které regiony svým vnitřním poměrem těchto cizinců respektují celorepublikový průměr a které výrazně vybočují.

Metodicky tato práce spočívala převážně v podrobné práci s daty ve smyslu hledání cest, jak dojít k výše uvedeným cílům. Způsoby, které byly zvoleny a jsou popsány ve druhé kapitole, vycházely většinou z vlastního úsudku.

Shrnutí výsledků podle definovaných předpokladů je následující:

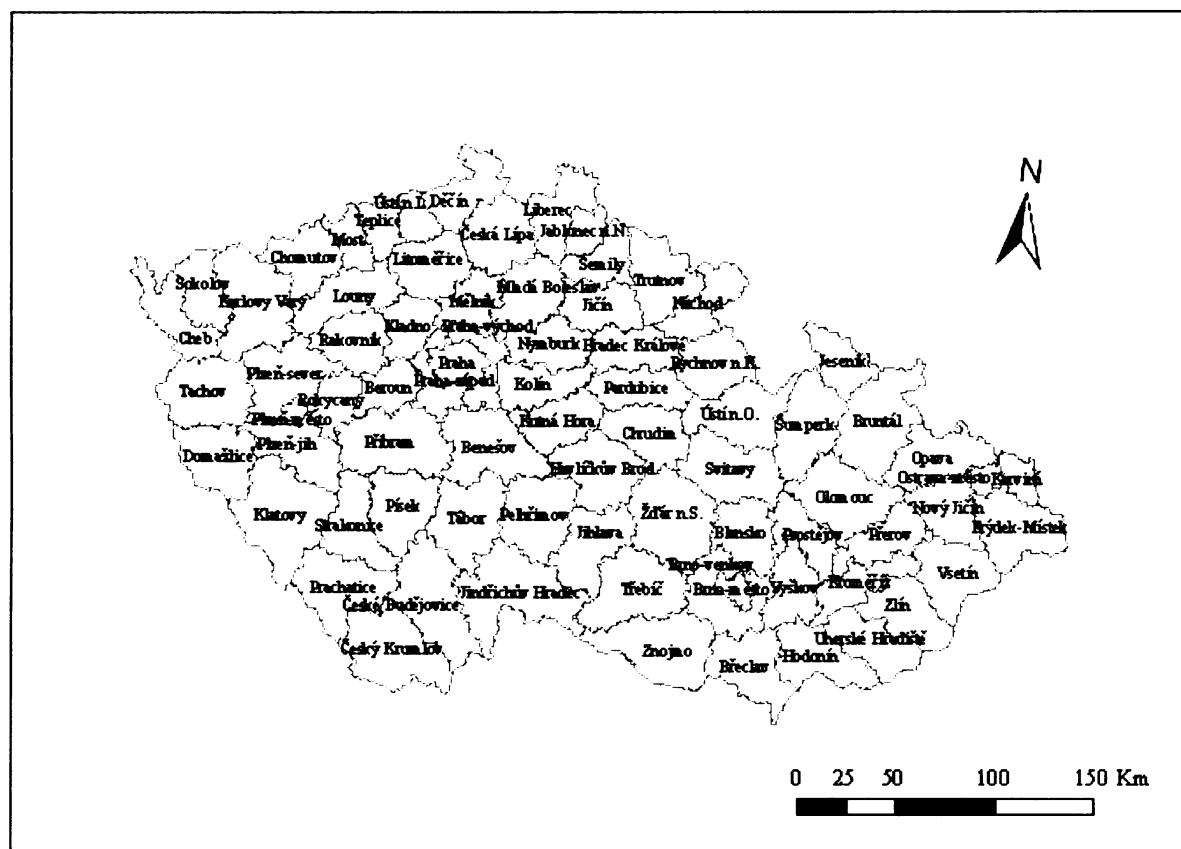
- 1) Předpoklad, že bude docházet ke změně profilu okresů podle vybraných charakteristik, při změně zastoupení cizinců v populaci, se potvrdil. K plynulé změně sice nedošlo v případě všech vybraných ukazatelů (přirozený přírustek, FDI), ale zato u ostatních (např. průměrná mzda, nezaměstnanost, kriminalita, dokončené byty, míra urbanizace) byla tato změna výrazná.
- 2) Existence převážně „dlouhodobých“ či „trvalých“ regionů se potvrdila. Ve většině okresů ČR byla potvrzena převaha cizinců s dlouhodobým pobytom nad cizinci s pobytom trvalým, nikoliv však v očekávaném poměru 2:1. Ten se potvrdil pouze u 5 regionů. Územně se dají vymezit rozsáhlejší oblasti shlukující regiony stejné skupiny. Z toho vyplívá, že preference imigrantů se dají vztáhnout i na větší územní celky než jsou okresy (viz obr. 1).

- 3) Očekávání odlišnosti jednotlivých okresů, se stejně vysokým zastoupením cizinců jednoho druhu pobytu, se potvrdilo. Dokládají to např. rozdíly mezi regiony jako Praha, Vsetín, Mladá Boleslav a Jihlava, které jsou na předních místech co se týče zastoupení cizinců s dlouhodobým pobytom (kapitola 6.3). Na druhé straně však existuje silná spojitost mezi okresy s převahou cizinců s trvalým pobytom, kde přes 88 % z nich je okresy pohraničními. Lze se tedy domnívat, že více vnitřně diferencovanou skupinou je skupina okresů, v kterých mají dominantní pozici cizinci s dlouhodobým pobytom.

Je nezbytné říci, že ve výsledcích této práce není možné hledat jakékoliv příčinné závislosti. Není např. možné tvrdit, že zastoupení cizinců v regionu ovlivňuje výši průměrné mzdy a naopak. I když určité vztahy tam samozřejmě být mohou. Jedná se tak o určitý popis stavu věcí v daný okamžik. Chybí také např. časový vývoj. Mezinárodní migrace je však komplikovaná problematika pohybující se na rozhraní geografie, politiky, sociologie, psychologie i ekonomie. To znamená, že chceme-li vysvětlit nějaký jev a zejména pokud chceme vymezit pevně dané závislosti, musíme být velmi opatrní a přihlížet k celé řadě faktorů, které vstupují do hry. Velmi často se setkáváme s dělením imigrantů do skupin podle národností. Domnívám se, že jejich rozlišování podle druhu pobytu je neméně významné. Dělení podle národností sice od sebe dokáže odlišit lidi rozdílných kultur a mentalit, ale již těžko rozděluje lidi podle motivace jejich pobytu zde. Přitom právě jejich motivace je rozhodujícím faktorem ovlivňujícím jejich preference – – v neposlední řadě i regionální. V praxi například při snaze vyplnit mezery na pracovním trhu, které vznikají nedostatkem domácí pracovní síly, imigranti, by tak toto dělení a následná hlubší analýza vybraných regionů mohla pomoci rozpoznat jaké konkrétní podmínky imigranti přitahují a naopak. Výše zmíněné by se pak mohlo stát jedním z nástrojů jakési regionální imigrační politiky, jejímž možnostem bych se rád věnoval v diplomové práci.

Příloha 1

Obr. 3: Administrativní členění České republiky-regiony NUTS 4



Zdroj: databáze programu ArcGIS, PřF UK

Příloha 2

Tab. 4a: Skupiny okresů ČR podle kumulovaného podílu cizinců z celkového počtu obyvatel - cizinci s dlouhodobým pobytom, r. 2004

Skupina	Okres	Podíl (%)	Podíl - kumulované hodnoty	Skupina	Okres	Podíl (%)	Podíl - kumulované hodnoty
1.	Hl.m. Praha	4,62	18,09	4.	Vyškov	0,95	19,00
	Mladá Boleslav	4,24			Plzeň - jih	0,94	
	Tachov	3,53			Prachatice	0,93	
	Cheb	2,96			Rakovník	0,92	
	Praha - východ	2,74			Hodonín	0,92	
2.	Praha - západ	2,64	18,26	5.	Olomouc	0,90	19,00
	Karlovy Vary	2,50			Blansko	0,89	
	Mělník	2,48			Děčín	0,87	
	Brno - město	2,39			Klatovy	0,86	
	Plzeň - město	2,36			Jičín	0,84	
	Český Krumlov	2,15			Chrudim	0,84	
	Kladno	1,91			Břeclav	0,83	
	Liberec	1,83			Domažlice	0,79	
3.	Nymburk	1,75	19,12	5.	Frydek - Mistek	0,79	19,00
	Ústí nad Labem	1,71			Třebíč	0,79	
	Strakonice	1,65			Prostějov	0,78	
	Brno - venkov	1,64			Ústí nad Orlicí	0,78	
	Jablonec n. Nisou	1,59			Uherské Hradiště	0,74	
	Beroun	1,51			Havlíčkův Brod	0,71	
	Vsetín	1,40			Jindřichův Hradec	0,70	
	Ostrava - město	1,39			Pardubice	0,67	
	Karviná	1,39			Most	0,63	
	Jihlava	1,32			Žďár nad Sázavou	0,60	
	Hradec Králové	1,27			Písek	0,58	
	České Budějovice	1,25			Louny	0,57	
	Příbram	1,25			Sokolov	0,55	
4.	Kutná Hora	1,24	19,00	5.	Svitavy	0,55	19,00
	Pelhřimov	1,19			Přerov	0,54	
	Náchod	1,19			Česká Lípa	0,52	
	Semily	1,15			Znojmo	0,51	
	Kolín	1,13			Rychnov nad Kněžnou	0,49	
	Teplice	1,12			Kroměříž	0,43	
	Plzeň - sever	1,10			Šumperk	0,39	
	Rokycany	1,09			Tábor	0,36	
	Trutnov	1,08			Nový Jičín	0,35	
	Benešov	1,05			Jeseník	0,28	
	Chomutov	1,01			Bruntál	0,20	
	Zlín	1,01			Opava	0,18	

Zdroj: http://www.mvcr.cz/2003/statistiky/cpp2004/leden_policie.html; <http://czso.cz>; výpočet autora

Příloha 3

Tab. 4b: Skupiny okresů ČR podle kumulovaného podílu cizinců z celkového počtu obyvatel - cizinci s trvalým pobytom, r. 2004

Skupina	Okres	Podíl (%)	Podíl - kumulované hodnoty	Skupina	Okres	Podíl (%)	Podíl - kumulované hodnoty
1.	Cheb	3,06		4.	Beroun	0,60	
	Karlovy Vary	3,01			Plzeň - jih	0,60	
	Tachov	1,64			Břeclav	0,57	
	Teplice	1,54			Ústí nad Orlicí	0,56	
	Hl.m. Praha	1,38	10,62		České Budějovice	0,55	
2.	Děčín	1,34		4.	Brno - venkov	0,53	
	Ústí nad Labem	1,21			Olomouc	0,53	11,39
	Chomutov	1,16			Benešov	0,53	
	Česká Lípa	1,15			Nový Jičín	0,52	
	Jablonec n. Nisou	1,15			Zlín	0,51	
	Karviná	1,05			Znojmo	0,51	
	Ostrava - město	0,98			Bruntál	0,50	
	Praha - západ	0,97			Jindřichův Hradec	0,46	
	Český Krumlov	0,94			Uherské Hradiště	0,46	
	Sokolov	0,94	10,90		Přerov	0,45	
3.	Liberec	0,94		5.	Kolín	0,45	
	Praha - východ	0,91			Šumperk	0,45	
	Náchod	0,90			Plzeň - sever	0,45	
	Brno - město	0,88			Strakonice	0,45	
	Kladno	0,88			Příbram	0,41	
	Most	0,86			Pardubice	0,41	
	Mělník	0,82			Hodonín	0,41	
	Jeseník	0,80			Kutná Hora	0,38	
	Domažlice	0,80			Vsetín	0,38	
	Plzeň - město	0,79			Pelhřimov	0,38	
	Rakovník	0,78			Svitavy	0,37	
	Louny	0,78			Prostějov	0,36	
	Mladá Boleslav	0,78	10,92		Vyskov	0,34	
4.	Trutnov	0,77		5.	Opava	0,33	
	Nymburk	0,77			Kroměříž	0,33	
	Semily	0,74			Třebíč	0,33	
	Prachatice	0,73			Blansko	0,31	
	Rokytnice	0,66			Písek	0,30	
	Jičín	0,66			Chrudim	0,30	
	Rychnov nad Kněžnou	0,65			Tábor	0,30	
	Frýdek - Mistek	0,64			Jihlava	0,28	
	Litoměřice	0,63			Havlíčkův Brod	0,24	
	Hradec Králové	0,62			Žďár nad Sázavou	0,24	12,14

Zdroj: http://www.mvcr.cz/2003/statistiky/cpp2004/leden_policie.html; <http://czso.cz>; výpočet autora

Příloha 4

Tab. 4c: Skupiny okresů ČR podle kumulovaného podílu cizinců z celkového počtu obyvatel - cizinci celkem, r. 2004

Skupina	Okres	Podíl (%)	Podíl - kumulované hodnoty	Skupina	Okres	Podíl (%)	Podíl - kumulované hodnoty
1.	Cheb	6,02		4.	Benešov	1,59	
	Hl.m. Praha	5,99			Kolín	1,58	
	Karlovy Vary	5,51			Pelhřimov	1,56	
	Tachov	5,17			Plzeň - sever	1,55	
	Mladá Boleslav	5,01	27,71		Plzeň - jih	1,53	
2.	Praha - východ	3,66			Zlín	1,52	
	Praha - západ	3,62			Jičín	1,50	
	Mělník	3,30			Most	1,50	
	Brno - město	3,27			Sokolov	1,49	30,48
	Plzeň - město	3,15		5.	Klatovy	1,46	
	Český Krumlov	3,09			Olomouc	1,44	
	Ústí nad Labem	2,92			Frýdek - Mistek	1,43	
	Kladno	2,79			Břeclav	1,40	
	Liberec	2,76			Louny	1,35	
3.	Jablonec n. Nisou	2,74	31,30		Ústí nad Orlicí	1,33	
	Teplice	2,65			Hodonín	1,32	
	Nymburk	2,51			Vyškov	1,29	
	Karviná	2,43			Uherské Hradiště	1,20	
	Ostrava - město	2,37			Blansko	1,19	
	Děčín	2,21			Jindřichův Hradec	1,17	
	Chomutov	2,17			Chrudim	1,14	
	Brno - venkov	2,17			Rychnov nad Kněžnou	1,14	
	Beroun	2,11			Prostějov	1,14	
	Strakonice	2,10			Třebíč	1,12	
	Náchod	2,08			Jeseník	1,08	
	Semily	1,89			Pardubice	1,08	
	Hradec Králové	1,89			Znojmo	1,01	
	Trutnov	1,85			Přerov	0,99	
	České Budějovice	1,80	30,24		Havlíčkův Brod	0,95	
4.	Vsetín	1,78			Svitavy	0,92	
	Rokycany	1,75			Písek	0,88	
	Rakovník	1,71			Nový Jičín	0,87	
	Česká Lípa	1,68			Šumperk	0,84	
	Příbram	1,66			Žďár nad Sázavou	0,84	
	Prachatice	1,66			Kroměříž	0,76	
	Kutná Hora	1,63			Bruntál	0,69	
	Litoměřice	1,62			Tábor	0,66	
	Jihlava	1,60			Opava	0,51	31,21
	Domažlice	1,59					

Zdroj: http://www.mvcr.cz/2003/statistiky/cpp2004/leden_policie.html; <http://czso.cz>; výpočet autora

Tab. 5: Charakteristiky okresů ČR za rok 2004 – Příloha 5

Okres	Urbanizace				FDI 04/99				Průměrná mzda				Uchazeči				Nezaměstnanost				Bydly		Trestné činy		P z E4	
	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score
Benešov	52,07	-0,72	-2,78	-1,87	1,35	-0,65	15 511	-0,28	4,89	-0,74	4,70	-1,28	3,75	0,25	24,91	-0,23	36,97	1,45								
Beroun	48,21	-0,97	-1,79	-0,88	2,05	-0,32	18 360	1,64	3,88	-0,80	5,60	-1,05	5,69	0,99	37,64	0,88	32,47	0,42								
Blansko	51,20	-0,78	-1,27	-0,36	6,19	1,71	14 797	-0,76	14,01	-0,24	8,75	-0,25	3,12	0,01	13,05	-1,27	25,83	-1,10								
Brno - město	100,00	2,38	-1,04	-0,13	1,92	-0,38	17 492	1,06	19,01	0,03	9,80	0,01	3,37	0,10	49,48	1,91	37,24	1,51								
Bruntál	36,01	-1,76	0,11	1,02	7,12	2,16	15 981	0,04	10,81	-0,42	7,20	-0,65	6,27	1,21	20,80	-0,59	29,10	-0,35								
Břeclav	68,69	0,35	-0,15	0,76	4,30	0,79	14 615	-0,88	56,41	2,07	17,50	1,96	1,90	-0,46	20,79	-0,59	26,00	-1,06								
Česká Lípa	51,18	-0,78	0,83	1,77	-0,45	14 830	-0,74	24,36	0,32	11,26	0,38	2,22	-0,33	22,99	-0,40	26,69	-0,90									
České Budějovice	80,31	1,10	0,98	1,89	6,07	1,65	17 775	0,57	11,56	-0,38	8,90	-0,22	1,74	-0,51	43,78	1,41	30,30	-0,08								
Český Krumlov	71,79	0,55	0,15	1,06	1,73	-0,47	17 270	0,91	4,10	-0,79	4,11	-1,43	5,08	0,75	34,84	0,63	33,47	0,65								
Děčín	49,93	-0,86	0,73	1,65	2,05	-0,31	15 883	-0,03	10,79	-0,42	10,17	0,11	1,68	-0,54	26,87	-0,06	30,28	-0,08								
Domžlice	84,68	1,39	-0,51	0,41	0,68	-0,98	15 678	-0,17	23,94	0,30	14,89	1,30	1,26	-0,70	31,21	0,32	28,63	-0,46								
Frydek - Mistek	56,95	-0,41	-1,75	-0,84	4,68	0,97	16 216	0,20	52,19	1,84	14,33	1,16	2,54	-0,21	20,17	-0,64	26,35	-0,98								
Havlíčkův Brod	61,05	-0,14	-1,57	-0,66	2,79	0,05	14 830	-0,74	24,03	0,30	6,97	-0,70	2,76	-0,13	15,24	-1,07	25,04	-1,28								
Hodonín	47,14	-1,04	-1,49	-0,58	1,57	-0,55	14 196	-1,16	30,77	0,67	14,74	1,26	1,67	-0,54	14,71	-1,12	27,87	-0,63								
Hardečka - Králové	74,18	0,71	-0,98	-0,07	3,07	0,19	16 833	0,63	9,09	-0,51	6,73	-0,77	2,17	-0,35	25,20	-0,21	32,42	0,41								
Cheb	84,66	1,38	-0,20	0,71	2,12	-0,28	15 017	-0,61	10,95	-0,41	8,81	-0,24	1,28	-0,69	32,35	0,42	39,00	1,91								
Chomutov	86,33	1,49	-0,18	0,73	3,37	0,33	15 942	0,01	18,05	-0,02	16,48	1,70	0,91	-0,83	40,97	1,17	24,46	-1,41								
Chrudim	53,75	-0,62	-1,60	-0,68	0,66	-1,00	14 847	-0,72	9,99	-0,46	9,64	-0,03	3,12	0,01	18,00	-0,83	29,07	-0,36								
Jablonec n. Nisou	79,44	1,05	-0,84	0,07	3,65	0,47	15 268	-0,44	9,95	-0,47	7,14	-0,66	3,13	0,01	33,85	0,55	37,55	1,58								
Jeseník	47,11	-1,04	-0,40	0,51	1,29	-0,69	13 860	-1,39	24,32	0,32	18,31	2,17	1,71	-0,53	20,98	-0,57	40,13	2,17								
Jičín	57,46	-0,38	-1,26	-0,35	1,28	-0,69	15 317	-0,41	13,54	-0,27	9,61	-0,04	3,00	-0,04	23,57	-0,35	31,62	0,23								
Jihlava	65,07	0,12	0,43	1,35	7,92	2,56	17 627	1,15	82,84	3,52	7,47	-0,58	5,91	1,07	21,84	-0,50	25,33	-1,21								
Jindřichův Hradec	59,54	-0,24	-1,57	-0,66	2,36	-0,16	14 291	-1,10	20,35	0,10	7,50	-0,57	3,38	0,11	19,18	-0,73	27,10	-0,81								
Karlovy Vary	78,27	0,97	-1,13	-0,22	0,68	-0,99	15 134	-0,53	16,25	-0,12	10,35	0,15	2,36	-0,28	37,95	0,91	34,84	0,96								
Karviná	88,85	1,66	-1,61	-0,70	4,52	0,89	15 656	-0,18	120,90	5,60	19,59	2,49	1,07	-0,77	27,80	0,02	23,19	-1,70								
Kladno	66,81	0,23	-1,47	-0,56	3,00	0,15	17 239	0,88	15,57	-0,16	8,87	-0,22	1,69	-0,53	32,38	0,42	28,22	-0,55								
Klatovy	64,50	0,08	-2,10	-1,19	1,64	-0,51	14 991	-0,63	6,91	-0,63	8,51	-0,31	4,40	0,50	22,40	-0,45	30,51	-0,03								
Kolín	51,23	-0,78	-1,42	-0,51	5,63	1,44	16 830	0,61	10,17	-0,45	9,10	-0,16	3,00	-0,04	31,22	0,32	30,89	0,06								
Kroměříž	63,63	0,02	-1,52	-0,61	1,84	-0,42	14 637	-0,87	18,14	-0,02	11,86	0,53	1,97	-0,43	16,61	-0,95	27,90	-0,62								
Kuná Hora	53,21	-0,65	-2,19	-1,28	1,38	-0,64	17 037	0,75	19,83	0,07	10,20	0,11	2,18	-0,35	26,58	-0,09	32,37	0,40								
Liberec	84,00	1,34	0,46	1,38	2,42	-0,13	16 871	0,64	5,73	-0,70	8,68	-0,27	3,66	0,22	37,22	0,84	40,00	2,14								
Litoměřice	62,00	-0,08	-0,86	0,05	0,85	-0,90	15 334	-0,40	48,02	1,61	13,00	0,82	1,97	-0,43	34,73	0,62	33,13	0,57								
Louny	57,86	-0,35	-0,33	0,59	7,87	2,53	14 865	-0,71	35,23	0,92	15,08	1,35	1,38	-0,65	30,19	0,23	27,88	-0,63								
Mělník	61,78	-0,10	-0,19	0,73	1,50	-0,58	17 375	0,98	10,61	-0,43	8,17	-0,40	3,12	0,01	30,62	0,27	32,06	0,33								
Mladá Boleslav	66,69	0,22	-0,23	0,69	1,68	-0,50	20 112	2,82	3,82	-0,80	4,41	-1,35	2,77	-0,12	41,32	1,20	28,43	-0,50								
Most	88,64	1,64	-1,13	-0,22	1,93	-0,37	17 745	1,23	53,05	1,89	22,71	3,28	0,38	-1,03	42,59	1,31	25,25	-1,23								
Náchod	72,57	0,60	-0,73	0,18	1,33	-0,66	14 565	-0,91	10,22	-0,45	7,59	-0,55	1,98	-0,42	21,84	-0,50	30,72	0,02								
Nový Jičín	67,94	0,30	0,53	1,44	4,77	1,01	16 211	0,19	16,06	-0,13	12,58	0,72	1,87	-0,47	18,45	-0,79	27,66	-0,68								

Okres	Urbanizace		PP		FDI 04/99		Průměrná mzda		Uchazeči		Nezemědělství		Byty		Trestné činy		PzE4	
	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score	Hodnota	Z-score
Nymburk	55,44	-0,51	-1,66	-0,74	2,40	-0,15	15 598	-0,23	4,83	-0,75	9,01	-0,19	5,25	0,82	29,70	0,19	33,37	0,63
Olomouc	62,45	-0,05	-0,23	0,67	4,20	0,74	15 828	-0,06	17,68	-0,04	10,28	0,14	2,76	-0,13	30,58	0,26	29,80	-0,19
Opava	55,26	-0,52	-0,57	0,35	1,70	-0,49	15 047	-0,59	30,73	0,67	11,30	0,39	2,18	-0,35	20,61	-0,61	28,41	-0,51
Ostrava - město	100,00	2,38	-1,10	-0,19	3,07	0,19	18 645	1,83	31,78	0,73	16,65	1,75	0,78	-0,88	45,16	1,53	30,45	-0,04
Pardubice	71,65	0,54	-0,75	0,16	1,64	-0,52	17 016	0,73	9,22	-0,51	6,94	-0,71	3,33	0,09	28,67	0,10	31,49	0,20
Pelhřimov	63,71	0,03	-2,57	-1,66	5,08	1,17	14 581	-0,90	4,51	-0,76	5,59	-1,05	2,59	-0,19	17,63	-0,87	28,18	-0,56
Písek	66,66	0,22	-2,26	-1,35	4,87	1,06	13 890	-1,37	10,00	-0,46	8,34	-0,36	1,52	-0,60	23,21	-0,38	32,14	0,34
Přeště - jih	44,10	-1,24	-2,40	-1,49	2,17	-0,25	15 569	-0,24	5,82	-0,69	4,89	-1,23	4,60	0,57	20,20	-0,64	29,31	-0,30
Přeště - město	100,00	2,38	-1,90	-0,99	2,22	-0,23	18 686	1,86	2,40	-0,88	6,21	-0,90	2,20	-0,34	49,50	1,91	35,97	1,22
Přeště - sever	39,90	-1,51	-0,80	0,11	0,63	-1,01	15 266	-0,44	8,71	-0,53	5,86	-0,98	5,00	0,73	19,80	-0,68	29,32	-0,30
Praha	100,00	2,38	-1,47	-0,56	3,28	0,29	22 437	4,38	1,83	-0,91	3,58	-1,56	5,08	0,76	83,48	4,88	42,42	2,69
Praha - východ	49,72	-0,88	0,63	1,55	1,59	-0,54	18 722	1,88	3,04	-0,84	3,48	-1,59	16,64	5,16	46,80	1,68	39,70	2,07
Praha - západ	36,68	-1,72	0,77	1,68	1,20	-0,73	18 831	1,96	2,48	-0,87	2,94	-1,72	17,36	5,43	35,70	0,71	42,78	2,78
Prachaticce	51,55	-0,76	0,33	1,24	0,84	-0,91	14 684	-0,83	7,75	-0,59	7,11	-0,67	3,26	0,06	21,86	-0,50	33,68	0,70
Prostějov	52,61	-0,69	-1,23	-0,32	1,87	-0,40	15 322	-0,40	5,93	-0,69	9,90	0,04	2,58	-0,20	18,93	-0,75	28,64	-0,45
Přerov	62,55	-0,05	-1,25	-0,34	2,55	-0,07	15 669	-0,17	24,28	0,32	12,73	0,75	1,79	-0,49	25,84	-0,15	26,94	-0,84
Příbram	56,51	-0,44	-1,80	-0,88	2,66	-0,02	15 390	-0,36	8,05	-0,57	8,59	-0,29	2,23	-0,33	29,35	0,16	34,49	0,88
Rakovník	39,35	-1,55	-2,73	-1,82	1,07	-0,79	16 041	0,08	12,80	-0,31	7,26	-0,63	1,46	-0,62	26,87	-0,06	30,47	-0,04
Rokytnice	54,10	-0,59	-4,00	-3,09	1,36	-0,65	15 892	-0,02	14,20	-0,23	7,09	-0,67	2,80	-0,11	21,10	-0,56	31,51	0,20
Rychalt nad Kněžnou	57,98	-0,34	-0,03	0,89	2,26	-0,21	15 500	-0,28	18,13	-0,02	6,71	-0,77	2,36	-0,28	18,80	-0,76	29,40	-0,28
Semily	59,61	-0,24	-1,87	-0,96	1,34	-0,66	15 371	-0,37	10,63	-0,43	7,43	-0,59	3,69	0,23	24,43	-0,27	36,16	1,26
Sokolov	79,89	1,08	0,41	1,32	5,23	1,24	16 180	0,17	20,92	0,13	13,19	0,87	1,11	-0,75	30,68	0,27	26,70	-0,90
Strakonice	59,53	-0,24	-2,30	-1,39	2,38	-0,15	15 399	-0,35	7,37	-0,61	7,51	-0,57	2,58	-0,20	25,21	-0,21	29,81	-0,19
Svitavy	52,97	-0,67	-1,06	-0,15	1,54	-0,56	14 510	-0,95	14,00	-0,25	12,39	0,67	2,66	-0,17	17,14	-0,91	25,49	-1,17
Šumperk	51,38	-0,77	-0,55	0,36	1,37	-0,64	14 995	-0,62	27,99	0,52	12,63	0,73	1,98	-0,42	16,52	-0,96	30,50	-0,03
Tábor	69,54	0,41	-1,19	-0,28	1,08	-0,79	15 119	-0,54	4,83	-0,75	5,93	-0,97	4,06	0,37	22,04	-0,48	35,32	1,07
Tachov	60,20	-0,20	0,40	1,31	0,79	-0,93	15 128	-0,54	8,99	-0,52	8,99	-0,19	2,40	-0,26	30,60	0,26	27,02	-0,82
Teplice	83,99	1,34	-0,41	0,51	1,37	-0,65	16 337	0,28	29,89	0,62	16,59	1,73	1,05	-0,78	46,69	1,67	27,29	-0,76
Trutnov	69,00	0,37	-1,84	-0,92	2,33	-0,18	15 293	-0,43	10,19	-0,45	8,61	-0,29	2,81	-0,11	23,50	-0,35	32,52	0,43
Třebíč	53,19	-0,65	-0,65	0,26	3,27	0,28	14 443	-1,00	23,39	0,27	13,76	1,02	2,28	-0,31	13,42	-1,23	25,67	-1,13
Uherské Hradiště	48,14	-0,98	-1,55	-0,64	0,64	-1,00	14 956	-0,65	14,50	-0,22	7,97	-0,45	2,84	-0,10	14,66	-1,13	30,08	-0,12
Ústí nad Labem	84,24	1,36	0,66	1,57	4,14	0,71	17 106	0,80	11,19	-0,40	12,04	0,58	0,71	-0,91	47,41	1,73	28,43	-0,50
Ústí nad Orlicí	60,69	-0,17	0,06	0,97	2,21	-0,24	15 021	-0,61	17,46	-0,06	8,24	-0,38	3,25	0,06	16,61	-0,96	26,84	-0,86
Vsetín	57,52	-0,37	-0,69	0,22	0,61	-1,02	15 677	-0,17	22,68	0,23	10,89	0,29	2,79	-0,12	18,92	-0,75	30,62	0,00
Výškov	48,94	-0,93	-0,60	0,32	2,24	-0,22	14 786	-0,77	26,63	0,45	10,36	0,16	2,53	-0,22	17,64	-0,87	27,11	-0,80
Zlín	72,33	0,59	-1,41	-0,50	12,43	4,77	16 313	0,26	17,03	-0,08	8,45	-0,33	2,41	-0,26	20,44	-0,62	34,34	0,85
Znojmo	41,49	-1,41	-1,16	-0,24	1,12	-0,77	14 300	-1,09	18,01	-0,03	14,57	1,22	4,20	0,42	19,90	-0,67	27,64	-0,68
Žďár nad Sázavou	49,26	-0,91	0,87	1,79	3,11	0,21	15 067	-0,58	26,04	0,41	8,87	-0,22	1,80	-0,49	14,98	-1,10	25,97	-1,06

Zdroj: <http://czso.cz>; výpočty autora

Poznámky: FDI 04/99 je index nároku/pokusu FDI mezi lety 1999 a 2004; UCHAZEČI je počet uchazetů na 1 volné pracovní místo; PzE4 je podíl podnikatelů ze všech EA v regionu; PP je přirozený příslušek; BYTY a TRESTNÉ ČINY jsou počet dokončených bytů a počet trestních činů na 1000 obyvatel.

Příloha 6

Tab. 6: Pořadí okresů ČR podle podílu cizinců za jednotlivé druhy pobytu v r. 2004

Cizinci celkem		Dlouhodobý pobyt		Trvalý pobyt	
pořadi	okres	pořadi	okres	pořadi	okres
1.	Cheb	1.	Hl.m. Praha	1.	Cheb
2.	Hl.m. Praha	2.	Mladá Boleslav	2.	Karlovy Vary
3.	Karlovy Vary	3.	Tachov	3.	Tachov
4.	Tachov	4.	Cheb	4.	Teplice
5.	Mladá Boleslav	5.	Praha - východ	5.	Hl.m. Praha
6.	Praha - východ	6.	Praha - západ	6.	Děčín
7.	Praha - západ	7.	Karlovy Vary	7.	Ústí nad Labem
8.	Mělník	8.	Mělník	8.	Chomutov
9.	Brno - město	9.	Brno - město	9.	Česká Lípa
10.	Plzeň - město	10.	Plzeň - město	10.	Jablonec n. Nisou
11.	Český Krumlov	11.	Český Krumlov	11.	Karviná
12.	Ústí nad Labem	12.	Kladno	12.	Ostrava - město
13.	Kladno	13.	Liberec	13.	Praha - západ
14.	Liberec	14.	Nymburk	14.	Český Krumlov
15.	Jablonec n. Nisou	15.	Ústí nad Labem	15.	Sokolov
...		
63.	Třebíč	63.	Písek	63.	Vsetín
64.	Jeseník	64.	Louny	64.	Pelhřimov
65.	Pardubice	65.	Sokolov	65.	Svitavy
66.	Znojmo	66.	Svitavy	66.	Prostějov
67.	Přerov	67.	Přerov	67.	Vyškov
68.	Havlíčkův Brod	68.	Česká Lípa	68.	Opava
69.	Svitavy	69.	Znojmo	69.	Kroměříž
70.	Písek	70.	Rychnov nad Kněžnou	70.	Třebíč
71.	Nový Jičín	71.	Kroměříž	71.	Blansko
72.	Šumperk	72.	Šumperk	72.	Písek
73.	Žďár nad Sázavou	73.	Tábor	73.	Chrudim
74.	Kroměříž	74.	Nový Jičín	74.	Tábor
75.	Bruntál	75.	Jeseník	75.	Jihlava
76.	Tábor	76.	Bruntál	76.	Havlíčkův Brod
77.	Opava	77.	Opava	77.	Žďár nad Sázavou

Zdroj: výpočet autora

Tab. 7: Okresy ČR podle vzdáleného vztahu vybraných druhů pobytu cizinců v r. 2004 – Příloha 7

Okres	Index druhu pobytu	Počet dlouhodobých imigrantů na 1 trvalekoh	Okres	Index druhu pobytu	Počet dlouhodobých imigrantů na 1 trvalekoh	Počet trvalých imigrantů na 1 dlouhodobého	
Mladá Boleslav	18,32	5,46	0,18	Litoměřice	62,97	1,59	0,63
Jihlava	21,06	4,75	0,21	Přeštěn - jih	63,62	1,57	0,64
Strakonice	27,00	3,70	0,27	Semily	64,53	1,55	0,65
Vsetín	27,08	3,69	0,27	Jindřichův Hradec	65,95	1,52	0,66
Hl.m. Praha	29,79	3,36	0,30	Svitavy	67,08	1,49	0,67
Kutná Hora	30,95	3,23	0,31	Běclav	68,20	1,47	0,68
Pelhřimov	31,70	3,15	0,32	Ostrava - město	70,34	1,42	0,70
Brno - venkov	32,51	3,08	0,33	Ústí nad Labem	70,45	1,42	0,70
Mělník	33,09	3,02	0,33	Klatovy	70,48	1,42	0,70
Příbram	33,18	3,01	0,33	Trutnov	71,38	1,40	0,71
Práha - východ	33,24	3,01	0,33	Ústí nad Orlicí	71,93	1,39	0,72
Havlíčkův Brod	33,33	3,00	0,33	Jablonec n. Nisou	72,51	1,38	0,73
Přeštěn - město	33,71	2,97	0,34	Karviná	75,50	1,32	0,76
Blansko	34,59	2,89	0,35	Náchod	75,64	1,32	0,76
Chrudim	35,80	2,79	0,36	Jičín	77,69	1,29	0,78
Výškov	35,92	2,78	0,36	Kroměříž	77,75	1,29	0,78
Praha - západ	36,77	2,72	0,37	Prachatice	78,33	1,28	0,78
Brno - město	36,80	2,72	0,37	Frydek - Mistek	80,80	1,24	0,81
Žďár nad Sázavou	39,04	2,56	0,39	Tábor	81,84	1,22	0,82
Beroun	39,98	2,50	0,40	Přerov	84,47	1,18	0,84
Kolín	40,15	2,49	0,40	Rakovník	84,86	1,18	0,85
Přeštěn - sever	41,08	2,43	0,41	Znojmo	100,52	0,99	1,01
Trutnov	42,10	2,38	0,42	Domažlice	100,64	0,99	1,01
České Budějovice	43,67	2,29	0,44	Cheb	103,58	0,97	1,04
Nymburk	43,82	2,28	0,44	Šumperk	115,51	0,87	1,16
Český Krumlov	43,89	2,28	0,44	Chomutov	115,54	0,87	1,16
Hodonín	44,29	2,26	0,44	Karlovy Vary	120,47	0,83	1,20
Kladno	45,97	2,18	0,46	Rychnov nad Kněžnou	134,03	0,75	1,34
Prostějov	46,12	2,17	0,46	Most	135,81	0,74	1,36
Tachov	46,39	2,16	0,46	Louny	136,94	0,73	1,37
Hradec Králové	48,54	2,06	0,49	Teplice	137,61	0,73	1,38
Benátky	50,30	1,99	0,50	Nový Jičín	151,00	0,66	1,51
Zlín	51,16	1,95	0,51	Dečín	155,09	0,64	1,55
Liberec	51,17	1,95	0,51	Sokolov	169,51	0,59	1,70
Přešek	52,08	1,92	0,52	Opava	190,51	0,52	1,91
Olomouc	58,78	1,70	0,59	Česká Lípa	221,26	0,45	2,21
Rokytnice	60,00	1,67	0,60	Bruntál	251,96	0,40	2,52
Pardubice	60,69	1,65	0,61	Jeseník	291,38	0,34	2,91
Ústecké Hradiště	61,75	1,62	0,62	Česká republika	49,71	2,01	0,50

Zdroj: výpočet autora

Příloha 8

Tab.8: Změna pořadí okresů ČR v závislosti na změně druhu pobytu cizinců v r. 2004

Skupina	Okres	Rozdíl pořadí podle dlouhodobého a trvalého pobytu	Skupina	Okres	Rozdíl pořadí podle dlouhodobého a trvalého pobytu
1.	Česká Lipa	59	3.	Pardubice	0
	Jeseník	52		Tábor	-1
	Sokolov	50		Semily	-1
	Děčín	41		Olomouc	-1
	Most	40		Český Krumlov	-3
	Louny	37		Liberec	-3
	Rychnov nad Kněžnou	35		Hl.m. Praha	-4
2.	Chomutov	29		Praha - západ	-7
	Domažlice	28		Kladno	-8
	Teplice	28		Písek	-9
	Nový Jičín	26		Brno - město	-10
	Bruntál	25		Benešov	-11
	Znojmo	19		Prostějov	-11
	Rakovník	17		Zlín	-11
	Frýdek - Mistek	17		Praha - východ	-12
	Šumperk	16		Mělník	-14
	Jičín	15		Hradec Králové	-14
	Ústí nad Orlicí	13		Plzeň - město	-15
	Přerov	13		Žďár nad Sázavou	-15
	Náchod	11		Nymburk	-16
3.	Karviná	11		Strakonice	-16
	Prachatice	10	4.	Třebíč	-16
	Klatovy	9		Hodonín	-17
	Břeclav	9		Havlíčkův Brod	-18
	Opava	9		České Budějovice	-19
	Ostrava - město	9		Beroun	-21
	Ústí nad Labem	8		Chrudim	-23
	Jablonec n. Nisou	8		Kolín	-24
	Jindřichův Hradec	7		Plzeň - sever	-24
	Trutnov	6		Blansko	-25
	Karlovy Vary	5		Mladá Boleslav	-26
	Uherské Hradiště	4		Vyškov	-27
	Cheb	3		Brno - venkov	-28
5.	Litoměřice	2		Příbram	-33
	Kroměříž	2		Kutná Hora	-35
	Rokycany	1		Pelhřimov	-36
	Svitavy	1		Vsetín	-43
	Plzeň - jih	0		Jihlava	-52
	Tachov	0			

Zdroj: výpočet autora

Použité zkratky

CP	Cizinecká policie
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EA	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo
EU	Evropská unie
FDI	Přímé zahraniční investice
HDP	Hrubý domácí produkt
idp	Index druhu pobytu
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OSN	Organizace spojených národů
PP	Přirozený přírustek
PřF UK	Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
SR	Slovenská republika

Literatura

- ALBA, R., NEE, V. (1997): Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration. *International Migration Review*, 31, č. 3, s. 826-874.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ (2002): Teorie regionálního rozvoje. Univerzita Karlova, Praha, 211 s.
- ČERMÁKOVÁ, D. (2002): Prostorové rozmístění cizinců v České republice a jeho podmíněnosti. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 118 s.
- DRBOHĽAV, D. (2004): The Czech Republic: The Times They Are A-Changin. In: *Migration Trends in Selected EU Applicant Countries*. IOM, Vienna, 136 s.
- DRBOHĽAV, D., HORÁKOVÁ, M., JANSKÁ, E. (2005): Czech Republic. In: *Current Immigration Debates in Europe: A publication of the European Migration Dialogue*. MPG, Brussels, 31 s.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova, Praha, 147 s.
- HOLÁ, B. (2005a): Srovnatelnost statistiky zahraniční migrace. *Demografie*, 47, č. 3, s. 177-187.
- HOLÁ, B. (2005b): Změny ve sledování zahraniční migrace v České republice v posledních letech. *Demografie*, 47, č. 1, s. 70-73.
- HORÁKOVÁ, M. (2005): Cizinci na trhu práce v České republice v letech 1994-2004. VÚPSV, Praha, 35 s.
- JANSKÁ, E. (2002): Adaptace cizinců v České republice. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 118 s.
- KUČERA, T. (1998): Regionální populační prognózy: teorie a praxe prognózování vývoje lidských zdrojů v území. Dizertační práce. Katedra demografie a geodemografie PřF UK, Praha, 101 s.
- MASSEY, S. D. (1988): Economic Development and International Migration in Comparative Perspective. *Population and Development Review*, 14, č. 3, s. 383-414.
- MASSEY, S. D., ARANGO, J., HUGO, G. (1993): Theories of International Migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19, č. 3, s. 431-466.
- MEJZLÍKOVÁ, J. (2004): Zahraniční migrace do ČR. Diplomová práce. Národohospodářská fakulta VŠE, Praha, 121 s.

PORTES, A., GUARNIZO, L., LANDOLT, P. (1999): The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field. *Ethnic and Racial Studies*, 22, č. 2, s. 217-237.

Ostatní zdroje

Cizinci v České republice, Český statistický úřad, Praha, 2005

Drbohlav, D. (2005/06): Série přednášek „Mezinárodní migrace“ na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Univerzity Karlovy v Praze

Internetové zdroje

<http://czso.cz>

<http://mvcr.cz>